

Блокови обарају рекорде

Укућна ангажована снага прошлеких дана прелазила и 700 међавиша. – Блокони сиремни за рад са просечно ангажованом снагом од 320 међавиша, а после леишоњих ремониша и са њуним опшерећењем

Захваљујући лане обављеним ремонтима и укупним напорима који се чине на организационом, али и на стручном плану, блокови Термо-

ремонтата, а што је резултирало и у паду просечних производних учинака ових постројења, свој допринос подизању снаге у њиховом коришћењу

принела и успешна сарадња са људима у електранама - каже Јовић. По договору са генералним директором ЕПС-а скина стручњака, у којој су Марко Зелић, Зоран Перовић, Милован Цвијовић, Славомир Планић и Милеко Јевтић остаће овде до 20. марта, да би се неки елементи још једном сагледали и да се укаже шта би све требало да се уради у овогодишњем ремонту.

Према речима Зелића и Планића, а са чиме се слажу и остали чланови екипе, ови блокови уз добро одржавање могу да раде са пројектованом снагом. Очигледно је и да ТЕ "Костолац Б" има довољно младих и стручних кадрова, оспособљених за рад са оваквим машинама. А уз констатацију да су у електрану дошли да пренесу дугогодишња искуства, истичу и да су и они ту на лицу места много тога научили. Сигурно је, свакако, како истичу чланови ове екипе, да се висока производња може остварити само уз аутоматско вођење блокова. Из тих разлога управо предност и дају аутоматизи која се мора оспособити да беспрекорно функционише.

Наши саговорници, уз то, још су руководству ЕПС-а сугерисали да је потребно да се такви изузетни резултати које радиони постижу и знатно боље стимулишу. То је, по њима, први и једини пут до добрих производних резултата. И то, наравно, не само у костолачким електранама.

Ч. Радојчић

Екипа стручњака која је постигла изванредне резултате

лектрана "Костолац Б" после вишегодишњег таворења "во зе" готово пројектованим снагама. Другим речима, и једна и друга машина спремна је за рад са просечном снагом од 320 мегавата. А после ремонтата који ће се на лето обавити радиће и под пуним оптерећењем. То, практично, значи враћање ових у електропривреди најмлађих термокапацитета по производним учинцима тамо где су некада и били. Јер, рецимо, "јединица", када је стартовала у 1988. години, радила је са оптерећењем између 320 и 340 мегавата.

После вишегодишњег раубовања и наравно "мршавиш"

дала је и екипа стручњака из обрновачких електрана, на челу са инспектором у ЕПС-у Јованом Јовићем, главним инжењером за турбо-постројења.

- Задатак добијен од генералног директора ЕПС-а био је да што више у ТЕ "Костолац Б" подигнемо ангажовану снагу. Ево, већ после шест месеци са задовољством истичемо, да блокови сада могу стабилно да раде са просечном снагом од 320 мегавата. А после ремонтата који ће се на лето обавити, као и других ситнијих интервенција, радиће и под пуним оптерећењем. Дакле, ова обавеза потпуно је извршена. Томе је веома до-

ДОНАЦИЈА ЈАПАНСКЕ ВЛАДЕ ЗА РЕВИТАЛИЗАЦИЈУ РХЕ "БАЈИНА БАШТА" Очекује се око седам милиона долара

Чланови јапанске делегације у Перуу

- За обнову и ревитализацију две турбине и једног генератора Ревирзбилне хидроелектране "Бајина Башта" требало би да се уложи више од седам милиона долара из најновије донације јапанске Владе - изјавио је, крајем фебруара у Перуу, Василије Планић, директор "Државних хидроелектрана".

Истовремено се очекује да би владе СРБ и Јапана могле да потпишу тај донаторски уговор за три до четири месеца, пошто се сада убрзано ради на спецификацији неопходне опреме за РХЕ "Бајина Башта" у присуству јапанских стручњака. То су, на конференцији за новинаре у Перуу, потврдили и чланови делегације Јапанске агенције за међународну сарадњу који се већ дуже време налазе у Бајиној Башти.

С. В

У ЖИКИ

РАЗВОЈ ЕПС-а ПРОТКАН МНОГИМ НЕИЗВЕСНОСТИМА

- Нови План за нову електропривреду
- За инвестиције - 2,4 милијарде долара

● Страна 3.

АКТИВНОСТ СИНДИКАТА ЕПС-а:

- Шта смо постигли пређоворима
- Колике ће бити зараде запослених у ЈП?

● Страна 12.

НА КОЛУБАРСКИМ КОПОВИМА РЕКОРДНА ДНЕВНА ПРОИЗВОДЊА УГЉА

Дейоније све њуније

Рудари "Колубаре" 16. фебруара ископали 109.000 тона угља и тиме надмашили ранији рекорд од 98.250 тона, остварен 24. децембра 1988. године

С обзиром на независно стање на депонијама термоелектрана, нови руководећи тим Рударског басена "Колубара" настојао је да после организационих и кадровских промена - стабилизује и повећа производњу угља. У томе се и успело пошто су у јануару и у првој половини фебруара и производња угља и откритке изнад билансних количина.

То је, између осталог, истакао Слободан Ђерић, директор ЈП РБ "Колубара" на конференцији за новинаре, одржаној у Лазаревцу 18. фебруара.

- Рудари су 16. фебруара успели да постигну рекордну дневну производњу угља од 109.000 тона и откритке од 220.000 тона - рекао је Ђерић. Ранији дневни рекорд производње угља од 98.250 тона остварен је 24. децембра 1988. године. Термоелектранама тада је било отпремљено 65 парци вазова пуних угља. Тај дугогодишњи рекорд, на задовољство рудара сада је премашен за - два воза или за 4.000 тона.

(Наставак на 2. страни)

АКТУЕЛНО

ТРАГОМ ЈЕДНЕ ИНИЦИЈАТИВЕ:

- Нишка "АИК банка" жели да ошкуйи (шаре) дугове њошрошача
- Канцеларије крцаше, койови њољузразни

● Страна 4.

● Страна 4.

ПРОЈЕКТИ САРАДЊЕ НИС-а, ТОПЛАНА И ТЕ-ТО "НОВИ САД"

- Рационалније коришћење енергената
- Округли сто о проблемима у енергетици
- Постејено до економских цена стурје

● Страна 5.

● Страна 5.

ПОУКЕ ОВЕ ГРЕЈНЕ СЕЗОНЕ

- Енергија мора њосијати - роба
- Штетије већ досијгле 16 милиона марака

● Страна 11.

● Страна 13.

НОВИ ПОСЛОВНИК О НАБАВКАМА

- Унапређења штеде милионе марака

● Страна 14.

"ЕЛЕКТРОВОДНИ" НАСТОЈИ ДА СМАЊИ ГУБИТКЕ СТРУЈЕ

- За њеј година - 11 милиона долара уштеде!

● Страна 8.

ЕИ "НИШ" НУДИ НОВЕ МЕРНЕ УРЕЂАЈЕ

- Дијигитално праћење њошрошње

● Страна 9.

ЗНАЧАЈ КОМПЕНЗАЦИЈЕ РЕАКТИВНЕ ЕНЕРГИЈЕ

- Уштеда - у милионима евра

● Страна 9.

ЗАХВАЉУЈИ ДОНАЦИЈИ ВЛАДЕ НОРВЕШКЕ

- Почела обнова ТС "Бор 3"

● Страна 10.

Дейоније све љуније

(Наставак са 1. стране)

Према речима Берића, отворене количине угља су испод шестомесечнег норматива. На "Тамнави-Источно поље" откривеног угља за експлоатацију има само за 15 дана, а на осталим коповима месец до два. Још је нерешен откуп земљишта од три домаћинства, а чији поседи угрожавају даље ширење рудника. Новац за њихово

но је потребно обезбедити још 920 милиона динара.

Драгомир Марковић, заменик директора ЈП ТЕНТ, истакао је да је производња струје у овим електранама изнад плана, као и да се залихе угља на њиховим депонијама стално повећавају. То гарантује да ће оне да раде изнад плана до краја зиме. На депонији ТЕНТ-а "А", наиме, ускладиштено је

мотивисани и зарадама које су зависиле од учинка. Рекорду су допринеле и повољне временске прилике. На Пољу "Д", тако, у јануару више је произведено угља за 23 одсто у односу на исти месец лане, а за првих 17 дана фебруара такав "вишак" износио је чак 49 одсто. Укупна производња пребацила је балансирану у том периоду за 19 одсто. Значајно је и то, како је напоменуо Владан Петковић, директор Железничког транспорта "Колубаре", да је од копова до депонија 16. фебруара превезено 102.000 тона угља у електране ТЕНТ-а, 2.200 тона у ТЕ "Морава" и 2.640 тона у ТЕ "Колубара".

На конференцији је, такође, истакнуто да ће се на "Тамнави-Западно Поље", а према среднорочном плану ЕПС-а, производња угља повећати са садашњих три на 12 милиона тога угља годишње, као и да ће се његова експлоатација обављати још педесет година. За ремонтне постројења ЕПС-а у овој години процењено је да је потребно обезбедити 330-340 милиона марака или око 10,3 милијарде динара. На основу усвојеног програма, таква средства у износу око 65 одсто захватиће се из прихода ЕПС-а, са 25 одсто учествоваће донације, а остало ће бити обезбедено из кредита и републичког буџета.

А. Радућ

Охрабрујући резултати у производњи угља

расељавање није обезбеден. Не реализује се, значајно, план откупа земљишта, с тим што би за експропријацију тих површина само на ободима копова требало обезбедити 1,3 милијарди динара. Са копова "Колубаре", иначе, ове године планирано је да се произведе 22,1 милион тона угља, међутим, пошто је тај задатак повећан на 22,4 милиона тона, у те сврхе додат-

360.000 тона, а на локацији ТЕНТ-а "Б" 230.000 тона угља. Залихе угља у ТЕ "Морава" досежу 105.000 тона, а у ТЕ "Колубара" 45.000 тона.

Према речима **Бранислава Кокотовића**, директора "Колубаре-Површински копови", рекорду у производњи угља претходиле су оштрине анализе и припреме. А за такав подвиг рудари су били

ПРЕДСТАВЉЕНИ ОВОГОДИШЊИ ЦИЉЕВИ ЕПС-а

Ка водећој улози на балканском тржиштју

Само за ремонтне потребно 10,3 милијарди динара, а из санације, експропријацију, ургентне инвестиције и целодогодишњи увоз струје - нужно 460 милиона долара!

Електропривреда Србије има јасно тресране главне овогодишње циљеве. Централни је - квалитетно и неспречно снабдевање електричном енергијом, без рестрикција наредне зиме. После више од деценије економског рока, настоји се и да стартује пословање ЕПС-а као нормалне, успешне фирме, уз уредну и благовремену наплату испоручене струје. То подразумева и обједињење напоре са оснивачем на економско-финансијској консолидацији и - позитивно пословање!

Ово се, између осталог, чуло на конференцији на новинаре 22. фебруара на Новосадском сајму, на Првом сајму медија.

Предвиђа се и "опоравак" свих капацитета ЕПС-а - најшире мере за подизање нивоа производње, са позитивним ефектима равним старту новог блока од 200 мегавата. Једно од централних овогодишњих настојања биће и отпочињање повратка ка "броју један" на Балкану, успостављање водеће улоге на регионалном тржишту електричне енергије, као и - еколошка заштита.

Како је истакао **Војислав Шкудрић**, помоћник директора Дирекције за производњу енергије и пренос, укупно је ове године за ремонтне, санације, експропријацију, ургентне инвестиције и увоз струје потребно обезбедити чак 460 милиона долара. Од тога ће 121 милион долара, како се процењује, морати да се уложи за увоз електричне енергије и то током читаве године - и док трају ремонтни, да би сваког дана било довољно ове драгоцене енергије.

За прошлогодишње ремонтне у постројењима ЕПС-а је, из више извора, обезбедено укупно 6,7 милијарди динара (око сто милиона долара). По Шкудрићу, планирано је да

се у 2002. години за ремонтне обезбеди више новца него лане: 10,3 милијарди динара (од чега за производњу струје и пренос 6,35 милијарди; за откривку и производњу угља 1,75 и за ремонтне постројења за дистрибуцију струје - 2,2 милијарде).

- Очигледно је да народ још није спреман да прихвати пуну (економску) цену електричне енергије, па се Влада, у оквиру економске политике, определила да највише средства за ремонтне (38 одсто) обезбеди из републичког буџета - рекао је Шкудрић. - Из сопствених средстава ЕПС-а мораће хитно да се обезбеди 26 одсто новца, за старт ремонта у марту и априлу. Стога је изузетно значајно да се повећа степен наплате. Из донација се очекује још 23 одсто потребних средстава и 13 одсто из кредита.

Да би и следеће зиме било довољно струје, потребна су додатна улагања: за текуће одржавање - 2,6 милијарди динара; за потпуно отклањање последица бомбардовања - 1,6 милијарди (од чега су 1,15 милијарди кредити и донације, а 450 милиона динара су приходи ЕПС-а). За санацију рударских капацитета и инфраструктуре за откривку и производњу угља мораће да се обезбеди милијарда динара, а још једна - за експропријацију, док је за ургентне инвестиције потребно - 6,9 милијарди динара.

Милан Јаковљевић, помоћник директора Дирекције за производњу угља је посебно нагласио значај повећаног складиња откривке и ремонтна одговарајуће механизације. Изнео је очекивања да ће нови Закон о експропријацији допринети убрзању радова на ископу угља на површинским коповима.

М. Ч.

У СЛЕДЕЋЕМ БРОЈУ ЛИСТА "ЕПС", ЕКСКЛУЗИВНО:

Шта Електропривреда Србије доноси Програм реструктурирања

Надлежни у Министарству рударства и енергетике чврсто су нам ових дана обећали да ће наш лист имати прилику да, екскурзивно и детаљно, уз одговарајућу документацију и интервју са министром Гораном Новаковићем, у следећем броју први објави - за интерну и екстерну јавност - чињенице о дилематама и виђењима будућности промена у енергетици наше Републике, о новом Закону о енергетици и предложеном Програму за реструктурирање ЕПС-а. Спорадичне и недоречене информације, које су у последње време биле доступне чак и делу најшире јавности, показале су да су наша вишемесечна, за сада безуспешна, залагања да се о овој теми преговори мериторно и одговорно - итекако оправдава. **М. Чолић**

Приближававање корисницима

На 90 екрана, са новим дизајнерским решењем, иновирани Интернет презентација ЕПС-а. - Покушај да се ираше најновије шенденције у конципирању сајтова, или и у комуницирању електрипривреда са корисницима и иаишнерима

Половином фебруара, на адреси www.eps.co.yu појавио се измењени садржај ЕПС-овог Интернет сајта. У односу на претходну поставку, која се на глобалној мрежи налази од децембра 1998, садашња је допуњена детаљним техничким карактеристикама свих ЕПС-ових електрана, најновијим сагледавањима развоја Електропривреде Србије, еколошком "личном картом", хиперативном картом рударских и електроенергетских објеката, и још неким садржајима.

У складу са савременим тенденцијама у конципирању сајтова, али и односом електропривреде према својим корисницима и партнерима, посебно истичемо новину која је насловљена као "Корисничка страна". У овом делу сајта за сада се налази "Прича о струји", практични савети за коришћење електричних уређаја у кући, савети за штедњу..., а ових дана ће оживети и део "Питања и одговори", у којем ће сваки грађанин електронском поштом моћи да потражи одговор на питање које га занима и тако постане активни корисник сајта. Осим тога, замишљено је и да се са ЕПС-овог сајта ускоро "скидају" образци, формулари, услови за остваривање појединих права потрошача, итд. Далјим развојем комуникација електронским путем у јавним предузећима, очекује се да ће потрошачима бити омогућено да многа своја права остваре седећи код куће, поред рачунара, што ће смањивати гужве пред шалтерима.

Од техничких података и публикација, издвајамо комплетан садржај свих бројева листа "ЕПС" (од јула 2001.) и часописа "Електропривреда" (бројеви 3 и 4 из прошле године), годишње извештаје ЕПС-а од 1997. до 2001. године и Техничке препоруке Дирекције за дистрибуцију електричне енергије. Све инжењере у ЕПС-у вероватно ће занимати могућност постављања на сајт запаженијих стручних радова, објављиваних на саветовањима, конгресима и у стручним публикацијама, домаћим и иностраним.

С обзиром да је Интернет сајт "жива ствар", треба очекивати да ће се нови садржаји појављивати у складу са потребама корисника, а све примедбе, предлози и критике биће пажљиво разматрани.

Основни захтеви који су постављени пред дизајнере из београдске "Информатике", били су једноставност, прегледност и брзина отварања екрана. Цела поставка новог Интернет сајта ЕПС-а који је иновiran на основу иницијативе др **Владимира Ђорђевића**, заменика генералног директора - садржи 90 екрана. У сарадњи са дирекцијама и центрима Електропривреде Србије, припремили су их и реализовали Центар за интегрални информативни систем и Центар за односе с јавношћу.

Д. Ј. С. В.

ДЕЛЕГАЦИЈА ЕПС-а БОРАВИЛА У ШПАНИЈИ

Пошребан је и оиераишер ириозводње

У јануару је у Шпанији боравила делегација ЕПС-а и то у предузећу "Ибердрол". Ово предузеће, како нам је рекао др **Нето Миљурковић**, помоћник директора Електростокса за инвестиције и комерцијалне послове и члан делегације ЕПС-а, има укупну инсталисану снагу постројења од 16 хиљада мегавата.

Шпанска електропривредна предузећа имају укупну инсталисану снагу око 50 хиљада мегавата готово исто колико и цела Балканска интерконекција. У припремама за слободно тржиште Е.Е. и регулацију Шпанији су далеко одмакли и њихова искуства за нас су корисна.

У "Ибердролу" су одлучили да у својој фирми створе услове за рад оператора производње електричне енергије. Он предлаже сваког дана план рада електрана за наредни дан. Тај предлог доставља оператору тржишта за целу електропривреду Шпаније, који прави коначан план производње за наредни дан са ценама електричне енергије за сваки сат и доставља га оператору система и оператору за производњу енергије у "Ибердролу".

И, кад се све сабере, намеће се закључак да Балканска интерконекција може да користи искуства и модел функционисања слободног тржишта електричне енергије који користи електропривреда Шпаније. За ЕПС је ближи принцип организације, начин планирања и модел управљања производњом електричне енергије. **Л. Бечејач**

Нови План за нову електропривреду

Љубо Маћућ

Недавно се на великом енергетском конгресу високи функционер Генералне дирекције за енергију и трансportoн Европске комисије, говорећи о сигурној снабдевању енергијом Европске уније, пожелио на сигурост у досиђазану раније уштерених циљева у енергетском сектору и с њим повезане проблеме:

- Ризике од раста зависности од увоза енергије и изложености нестабилностима на тржишту нафте,
- Неусиђе у повећању примене обновљивих извора енергије (резултат се виде само у неколико земаља),
- Некористиће још веома великих резерви у повећању енергетске ефикасности,
- Већ сигурно неосстваривање предвиђеног смањења емисије угљен-диоксида до 2010. године (напрочин, шпенд је ступоран),
- Неповољну климу за инвестирање у нове технологије, које једино могу донети решење преходног поменутих проблема, а све због притиска тржишта на снижавање трошкова енергетских компанија и коначно,
- На огромне потребе за новим инвестицијама, иј, капацитетима да би се заменили постојећи који ће изаћи из појона и покрио раст пошрошање електричне енергије од 2 одсто годишње у садашњој ЕУ и 3 одсто у земаљама кандидатима за

чланство, као и неопходности одреца у формирању правила тржишта енергије, како би се избегло понављање калифорнијских проблема.

Назвао је стипашишким енергетским изазовом ЕУ проналажење баланса између енергетских потреба, стабилног економског развоја и еколошких ограничења и циљева и истакао неопходности шесне сарадње произвођача енергије, пошрошача и инстићуција Уније.

Шта онда, из шескобе притиснутих дневних проблемима и оскудношћу материјалних ресурса који, уз сву стољну помоћ и прве зајмове, досежу само понеде преко једне године, рећи о нашим неизвесностима, унутар и ван електропривреде и стипашишким дилемата? Како ми да докорачимо бар до нивоа њихових проблема?

Преходно, пошрошено је и за наук веома корисно поидешић се и иамшић, да ми и данас радимо оно ишћо нам је далекосежном визијом срћског енергетског ума од пре шри и по деценије садржаном у ославању на домаћи лигнит и хидроштенација и зашћм пошроном његовом реализацијом, сшечено и остипављено. Наиправљена је, уз неке мање, само једна круина локацијска грешка и шћо по зашћвешћи пошћишћког неума и шћо нам је и данас највешћи пројекат – зашћвешћи шермоелектрирана Колубара Б.

упозорава на тежину садашњих проблема и тешке последице даљег застоја у развоју електропривреде и хитност радова у неким кључним сегментима, дефинише приоритете и правце промена и пружа оквир за њихову реализацију, али оставља да се у складу са очекивано извеснијим или измењеним екстерним условима неке активности и њихова динамика прецизније одреде.

У сваком случају, потврђује се да је неповољан економски положај електропривреде непермостиво ограничење и да су чврсто договорена и спроводљена политика цена електричне енергије и улазак у реформе енергетског сектора, кључ за опоравак ЕПС-а. Као у на почетку поменутом случају Европске уније, за ово је неопходна тесна сарадња електропривреде, државних институција и потрошача, код нас још битнија због неизвесности у којима послујемо. Треба очекивати да ће за годину до две стратешка усмерена електропривреде моћи одрешеније да се дефинишу у дугорочнијем контексту, а консензус око кључних питања до тада и тада би морао бити благовремен и на нивоу одговорности и мудрости који је показан пре три шћо деценије.

Љубо Маћућ

Пре месец дана Управни одбор ЕПС-а је усвојио Средњорочни план развоја ЈП ЕПС за период 2002-2006. година и Пословни план за исти период.

Колико нам та документа и под којим условима могу помоћи (уколико Влада на њих да сагласност), да у том периоду остваримо њима постављене циљеве: да изађемо из садашњих енергетских и економских тешкоћа, техничких проблема, технолошког застојања, уђемо ојачани, интерес ефикасности и са новом структуром на регионално тржиште електричне енергије и истовремено побољшамо однос према зашћтити животне средине?

План обухвата неколико кључних стратешких активности:

1. На страни потрошње електричне енергије:

- Смањење нерационално високе потрошње, пре свега за грејање (ми трошимо близу десет пута више електричне енергије по јединици друштвеног производа него земље ЕУ!),
- Смањивање високих губитака електричне енергије у дистрибуцији и делом у преносу, са достигнутих близу 19 на 14,6 одсто у 2006. години

Рационализација потрошње је свакако повољније решење од скућних инвестиција у нове производње и друге капацитете.

Уз такве и друге претпоставке очекује се у току наредних пет година бржи раст потрошње електричне енергије у индустрији, а благ пад на ниском напону, односно просечан раст укупне потрошње од 1,2 одсто годишње, а вршиног оптерећења 0,8 одсто годишње.

2. На страни производње, преноса и дистрибуције:

- Побољшање одржавања, санацију, ревитализацију, односно продужење радног века и модернизацију постојећих капацитета (чиме ће се коэфшићент принудних исплада смањити за пет година са преко 30 на 21 одсто што даје додатно расположивих око 400 MW),
- Замену копова лигнита у којима се исцрпљују резерве (близу половине капацитета у рудницима),
- Улазак у погон нових производних капацитета, као и изградњу објеката мреже и завршетак технич-

ког система управљања системом,

- Улазак у профитабилне делатности, које нису основна делатност ЕПС-а (нпр. телекомуникације).

Укупне сагледане инвестиције за наведене потребе за пет година, које укључују и руднике са јамском експлоатацијом, су око 2,4 млрд. USD. Треба знати да је око 50 одсто ових средстава неопходно само за одржање производње и других капацитета у осталим деловима система на раније достигнутом нивоу. Остале инвестиције треба да омогуће покривање садашњих дефицита и очекиваног раста потрошње. Уз претпостављену динамику раста цена електричне енергије ЕПС може из сопствених средстава обезбедити значајан део ове суме.

Под оваквим условима, дефицити електричне енергије би на годишњем нивоу били између 1600 и 3200 GWh годишње за просечне хидролошке и температурске услове и покривали би се из увоза све до уласка у погон нове електране. Нова снага у систему је неопходна и због потребе дужег повлачења из погонних постојећих капацитета ради њихове ревитализације.

Увоз електричне енергије се понекад, због садашње релативно ниже увозне цене и оскудице капитала помиње као повољније решење од инвестирања у нове капацитете. Међутим, на ову опцију се мора гледати и кроз призму поменутог раста потрошње у другим земаљама и ризика везаних за цене гаса, као најчешћег горива за нове електране, а затим и кроз интересе општине и развоја разумног дела домаће индустрије енергетске опреме. Назнаке ризика ослањања на увоз

могле су се видети већ ове зиме.

3. Реструктурирање

Потреба и правци реорганизације енергетског сектора произишале из стања и проблема у којима се електропривреда данас налази (пре свега, дефицита производних капацитета и капитала за развој и деловне интерне ефикасности), као и из неопходности прилагођавања захтевима међународних институција, пре свега Директнви Европске уније о тржишту електричне енергије. Ове промене ће свакако изменити структуру електропривреде и односе са државом и потрошачима и омогућити директне стране инвестиције у електроенергетски сектор.

4. Финансије

Побољшање економско-финансијског положаја ће се постићи, поред раста цена електричне енергије, и рационализацијом трошкова пословања (смањивањем броја радника, бољом контролом финансијских токова и другим мерама), повећањем степена наплате и регулисањем постојећих потраживања и обавеза.

5. Остале активности

Интензивнија припрема инвестиционо-техничке документације и научно-истраживачки рад ће се ставити у функцију постављених приоритета. Обзиром на све изражене кадрове проблеме и растуће потребе, управљање људским ресурсима ће се у већој мери професионализовати и организационо поставити на виши ниво.

Успешном развоју и трансформацији електропривреде ће допринети и увођење система квалитета, побољшање односа с јавношћу, боља сарадња са привредом и др.

Међутим, ограничења и неизвесности у којима се још налазимо, а пре свега непостојање пројекције привредног развоја и развоја енергетике, недоступности највешћих енергетских ресурса у Републици и недовољна припремљеност документационе основе, нису дозволили да се доволно поуздано и по садр-

жају и динамички одређено сагледају сви битни елементи Плана. Ван утицаја ЕПС-а је и остваривање неких веома битних претпоставки на којима се План заснива: раст цена електричне енергије тако да се омогући позитивно пословање од 2003. и достигне 4 US¢/kWh почетком 2004. године, регулисање односа са међународним финансијским институцијама и кредиторима и отпочињање реформи електропривреде и реструктурирања у првој половини 2002. године, измештање социјалне политике из електропривреде, поновно повезивање са USTE од краја 2003. године и др.

Због свега наведеног, Средњорочни план је документ који још једном

ИЗЈАВА РАДОМИРА М. НАУМОВА, ПРЕДСЕДНИКА УО ЕПС-а

Око 2,4 милијарде долара за средњорочни развој ЕПС-а

Председник Управног одбора Електропривреде Србије Радомир М. Наумов изјавио је, средином фебруара, у интервјуу јагодинској телевизији "Палма плус" да ће у развој

Радомир М. Наумов у развоју са Боривојем Радосављевићем, вишиаром јагодинске шћелевизије "Палма плус"

ЕПС-а, према средњорочном програму до 2006. године, бити уложено око 2,4 милијарде долара. Највешћи део тих средстава – нагласио је Наумов – око 1,4 милијарде долара, биће уложено из сопствених прихода, док ће се око 600 милиона долара прибавити из кредита и донација. Остатак средстава биће обезбеђен кроз директне инвестиције инопартнера, односно преко куповине неких прара.

С. В

“ЕПС” ИСТРАЖУЈЕ: КАКО ЈЕ ДОШЛО ДО КАДРОВСКОГ ПАРАДОКСА У “КОЛУБАРИ”

Канцеларије крцају - којеви полуиразни

Дугогодишња “сеоба са којева у канцеларије напела је неироцењиве шпешје. - Од 7.019 радника “Колубаре - Површински којеви” 697 ради у администрацији а чак 234 ван Рударског басена. - Раде по месним заједницама, школама, спортским центрима и угоститељским објектима а примају плаћу као да су у производњи. - Зашто је интерни конкурс у заједничавану хиљаду производних радника доживео прави фијаско? - Не праве се “шајни сисковни прекобројни”, већ прецизна кадровска евиденција

Стпцањем разних нездравих околности и пропуста у вођењу кадрове политике Рударски басен “Колубара” доспео је до својервног парадокса: Док на једној страни, овај енергетски гигант има непрестану потребу за радницима у посредној производњи и стално отворени интерни конкурс на угљенокопима, на другој страни годинама се умножава вишак прекобројних у администрацији, па чак и одлазак производних радника на много лакша радна места ван “атара” колубарског басена.

Овај кадровски раскорак, међутим, није новије датума и не може се објашњавати само из једног угла, тим пре јер представља “симбиозу многих пропуста”.

Верификација радних месиа

У данима када се све гласније говори о реструктурирању ЕПС-а и ујурбаном припрема јавна расправа о Закону о енергетици, проблем прекобројних радника постаје све актуелнија тема са високом “тачком кључања”. У тим анализама и ујурбаном прављењу спискова о кадровској структури, у “Колубари” су одлучили да посебну пажњу посвете верификацији радних места, односно да се коначно утврди где ко ради, шта ради и, оно што је можда најважније, какво је решење о радном месту првобитно издат.

То је урађено са пуно разлога јер се већ годинама причава по кулоарима, како производни радници, кад год се коме укаже повољна прилика, беже у администрацију и на друга радна места, далеко од блаћивања којева и тешких услова рада. Да парадокс буде већи, многи бивши производни радници налазе се данас по месним заједницама, у спортским центрима и клубовима, на пословима у овлашћеном угоститељству и ко зна где још!

- Крајње је необјашњиво како се десило да те “птице селице” годинама примају личне дохотке на основу првобитно издатог решења о

раду у производњи, мада су све време радили у администрацији или на неким местима ван колубарског басена? - пита се са чуђењем Слободан Берџић, новонабрани директор ЈП РБ “Колубара”, уз опаску “да је ова штетна појава у последњих десетак година, када су се на разне начине куповали гласови рудара, достигла и своју кулминацију”. Једноставно, ради наводног мира у кући, на ту појаву се гледа кроз прсте и без намере да се она заустави а још мање “сасече у корену”.

Треба рећи, истини за вољу, да је у тој дугогодишњој “сеоби” са којева у канцеларије, био позамашан број инвалида рада (свих категорија), који су по слову важећих правилника добијали лакша радна места - од обезбеђења и чувара енергетских објеката до одржавања зелених површина. Међутим, шта рећи за оне који нису били инвалиди рада, а докопали су се лагодног радног места у Рударском басену и ван њега.

У овом контексту спомине се и један број секретарица које су на то радно место дошле директно “из базе” са дипломама техничара или неке друге средње школе. Наравно, лични доходак наставиле су да примају по првобитно издатом решењу. Такава повлашћена премиспања одвијала су се под слаганом преко потребне “интерне прераспеле”, па нико није смео ни да пита зашто је та и та секретарица прекомандована преко ноћи из производ-

ног дела предузећа код тог и тог директора.

Љиљана Димитријевић, руководилац Одељења за кадрове и правне послове “Колубара - Површински којеви”, изјавила је за наш лист да се на овлашћеним коловима убрзано завршава верификација свих радних места. Досадашња истраживања су показала да од 7.019 радника “Колубара - Повр-

Рада на којевицима и ван којева не може више једнако да се прешира

шински којеви” њих 697 ради у администрацији, а да се чак 234 радника налази ван површинских којева на најразличитијим дужностима. Међу њима има доста инвалида рада, који су својервено распоређени по месним заједницама, школама и многим другим градским установама.

Да ли је било “шајних сисковних прекобројних”?

Оваква појава се тумачи тиме што је између Рударског басена и градских власти у Лазаревцу увек постојала “кадровска спрега високе фреквенције”, па је тако могло да се деси да се на челу једног спортског клуба дуго налазио радник “Колубаре”,

који је плаћен из касе енергетичара. По том истом калупу плаћани су и поједини спортисти.

Бранислав Кокотковић, директор “Колубаре - Површински којеви” упозорава да је недавно расписани интерни конкурс за производне раднике на овлашћеним угљенокопима доживео прави фијаско. Од 1.000 тражених радника пријавио се готово зане-

њем будућности, дакле, већ су почела.

Ново пословство “Колубаре”, у жељи да до краја буде јасно у намерама, више пута је упозорило, с обзиром на све гласније коментаре да се у басену праве “тајни спискови прекобројних”, како се читав овај посао око верификације радних места ради исклучиво због тога да се коначно утврди права истина о последицама кадровског парадокса и нешто поузданије уради евиденција о расположивој радној снази.

- Циљ нам је да верификацијом радних места направимо прегледан и рационалан “снимак” у кадровској политици како бисмо искористили све унутрашње резерве и направили тачну евиденцију која су радна места пренадтрпана, а где нам стварно требају нови радници и ког профила - каже за наш лист Слободан Берџић и упозорава да је при овом “снимању” стања било отпора и агресивног настојања да се “нико не помера” и да сви “остану тамо где су затечени”.

Да се овако нешто не би десило биће потребно много болних резова, упорности и доследност новог пословног тима “Колубаре”. То је један од важних испита и изазова који не би смео да се заврши неуспехом. У том истраживању они свакако имају поприличну времена које долази, јер више није никакве тајна да ће се предстојеће реструктурирање ЕПС-а, па тиме и “Колубаре”, одвијати по диктату економских законитости које владају у земљама Европске уније.

А те законитости, добро је познато, не трпе никакве вишкове радника и празне ходове у производном процесу, а још мање имају разумевања за нечије сумњиве кадрове “вртешке” у још сумњивијој прошлости.

ТРАГОМ ЈЕДНЕ ИНИЦИЈАТИВЕ: НИШКА “АИК БАНКА” ЖЕЛИ ДА ОТКУПИ (СТАРЕ) ДУГОВЕ ПОТРОШАЧА

Киловаши на раије и без камаије

Крајем јануара из Ниша је стигла иницијатива о томе како да се наплате рекордно параси дугови потрошача за утршено електричну енергију. Тамошња “АИК банка” изразила је спремност да откупи тзв. стари дуг потрошача (закључно са 31. мајем 2001). Тај дуг би грађани отплаћивали у виду бескаматног кредита на 12 и 24. месеца.

На први поглед и без дубље улажења у рачунице, многи су поздравили ову иницијативу као једно од спасоносних решења. Ипак, код многобројних потрошача остала је сенка сумње, о томе “шта се све ваља иза брада”. “Зашто “АИК банка” уопште улази у овај аранжман и који су њени интереси у свему томе?” Трагом те иницијативе и питања, обрели смо се у Нишу.

Трећа фаза “нишке иницијативе”

- Примамљива понуда “АИК банке”, у ствари, је трећа фаза “нишке иницијативе”. Жеља је да се разреши нагомилани проблеми потрошача у отплати старог дуга. У те сврхе, “АИК банка” је изразила спремност да уложи око 30 милиона марака - објашњава Саша Петровић, заменик директора ЈП ЕД Ниш. Напомиње да је ова иницијатива свестрано разматрана на више састанака у Нишу, пре него што је упуњена на разматрање Управном одбору ЕПС-а.

На једном од тих састанака, коме су присуствовали Драгојло Бајалац, ди-

ректор Дирекције за дистрибуцију електричне енергије ЕПС-а, Топлић Борђевић, председник општинске владе у Нишу и истовремено председник Управног одбора ЈП ЕД Ниш и најодговорнији представници “АИК банке”, постигнута је начелна сагласност да ова солвентна банка откупи дуговања више од 30.000 нишких потрошача и одмах исплати ЕПС-у 65 одсто од укупног дуга, а да оних 35 одсто припадне банци у наредне две године зато што ће у том периоду кредитирати дужнике нишке Електродистрибуције.

- Треба знати - упозорава Драгојло Бајалац - да потрошачи који одлуче да свој дуг измире у 12 рата, неће платити никакву камату, док то неће важити за оне који се одреде да дуг плате у 24 рате. Ови други, наиме, током друге године отплате подлежу ревалоризацији просечног дуга.

Да би оваква отплата дужника била под пуном контролом, “АИК банка” је захтевала да се уговори о отплати дуговања могу склапати само са предузећима и установама у Нишу, а не појединачно са дужницима. Да банка не би ризикува-

ла, дакле, висина месечне рате одбијала би се преко платног списка.

Чистий економски аранжман

Пошто просечан дуг домаћинства у Нишу за неплаћену електричну енергију износи између 25.000 и 30.000 динара, у “АИК банци” нису пропустили прилику да израчунају како би просечна месечна рата дужника износила око 1.200 динара. Треба, такође, знати да садашња просечна плата Нишљана износи око 6.000 динара.

Све у свему, ова би рачуница требало да буде повољнија варијанта за већину дужника, чија се предузећа одреде да склопе уговор са “АИК банком”. А они који се одреде, биће дужни истовремено да односе претходно обезбеде гаранције, односно приложе одређене инструменте плаћања: акцептне налоге, јемство, тзв. пристунање дугу трећих лица и хипотеке. Дакле, свим набројаним механизмима банка је у потпуности осигурала “своја леђа” и ризик могућих губитка свела на минимум.

А да ли постоји могућност да банка још нестане ућари?

Пре одговора на ово питање, треба знати да Електроривреда Србије већ дуго време није измирила своје дугове према појединим нишким колективима. ЕПС, на пример, дугује нишком МИН-у око 100 милиона динара, “Електротехни” око 15 милиона, па је и самој “АИК банци” остао дужан. С друге стране, тре-

ћа “нишка иницијатива” предвиђа могућност да “АИК банка” према ЕПС-у измири своје обавезе уз помоћ компензације потраживања нишких предузећа.

Коментаршући све ове могућности, Константин Живковић закључује да се овде “ради о чистим економским, а никако социјалним и политичком аранжману, од кога ће, на извезтан начин, имати корист све три стране - потрошачи - дужници, “АИК банка”, па и читав ЕПС.

У овом тренутку, не може се говорити ко ће највише профитирати, из простог разлога јер ниједан уговор још није склопљен. Сви заинтересовани колективи у Нишу, наиме, моћи ће до 15. марта ове године да поднесу захтев “АИК банци” и са њом закључе уговор о регулацији старих дугова за утршено електричну енергију до 31. маја минуле године.

Старану пиријемио
Слободан Васич

СТУДИЈЕ О САРАДЊИ НИС-а, ТОПЛАНА И ТЕ-ТО "НОВИ САД"

Рационалније коришћење енергије

У сарадњи са Амбасадом Краљевине Холандије у Београду, у НИС-"Југојетролу" извршавају се могућности за комбиновану производњу струје и топле воде

Садашње постројење ТЕ-ТО "Нови Сад" (ЕПС-ЈП ТЕ-ТО "Панонске електране") идуће повољне услове за проширење производних капацитета за производњу електричне енергије, за око 40 МВh (мегават-часова).

Ово је један од закључака мултинационалне инжењеринг-компаније Jacobs, из Холандије, која је недавно у сарадњи са НИС-ом и Рафинеријом Новог Сада завршила рад на студији о интеграцији Рафинерије са ТЕ-ТО "Нови Сад", у циљу оптимизације процеса производње и коришћења горива у оквиру ове ТЕ-ТО.

Дугорочно гледано, један од закључака из студије је да модернизацијом и даљим интеграцијом и даљим интеграцијом са Рафинеријом и ТЕ-ТО, у циљу повећања поузданости и ефикасности снабдевања Новог Сада и околине струјом и топлотом енергијом - постојећи капацитети пружају могућност проширења капацитета за производњу електричне енергије за додатних 150-200 МВh. Оваквим поступком би се, уз релативно ниске (и брзо исплативе) издатке, знатно увећао степен искоришћења оба постројења и значајно смањила концентрација штетних емисија - загађења ваздуха. Користито би се остатак из рафинеријске прераде - маут, али са побољшаним карактеристикама.

Ово је један од акцената са веома посебног семинара, презентације и касније конференције за новинаре у НИС-"Југојетролу", 14. фебруара. Представљене су студије о могућностима за уштеде енергије и енергената, са акцентом на неколико пројеката комбиноване производње струје и топлоте (когенерација), као и о будућности прераде нафте у Србији. Студије су урађене уз подршку Владе Холандије, а презентација у сарадњи са Амбасадом Краљевине Холандије у Београду.

Студија о будућности прераде нафте, како су рекли директори рафинерија у Новом Саду и Панчеву, **Ђорђе Михаиловић** и **Саво Богојевић**, као и координатор **Јосип Груден** (из фир-

ме Rico BG), урађена је у сарадњи са пословодством НИС-а, а подржала је и Влада Србије. Има за циљ да оцени неколико могућности за модернизацију и интеграцију ове рафинерије. О томе је говорио и Раде Ђулуш, помоћник генералног директора НИС-а за рафинеријску прераду. Чланови холандског конзорцијума за израду студије су Shell, Jacobs, Holliden Consultants и Rico BG.

Скуп су присуствовали и представници Светске и Европске банке за обнову и развој, Европске агенције за реконструкцију, ЕПС-а, ХИП-Петрохемије, Београдских и Панонских електрана, енергетски и економски експерти...

Jacobs Netherlands Engineers, по речима директора за консалтинг **Б. Керкофа**, ини-

(студију финансирао "Минел") - у оквиру зреланијем "Дијаманта". О томе је говорио проф. др **Горан Јанкеш** (Машински факултет, Београд). А **Борислав Медич** (НИС-"Нафтагас") је говорио о изрази студије за потенцијалну интеграцију енергија и топлота у Панчеву (НИС-Рафинерија, ХИП-Петрохемија и Предузеће за градско грејање). Са значајним интересовањем саслушали су и Медичево излагање о могућностима за рационалну, комбиновану производњу струје и топлоте из каптажног и "киселог" гаса са бушотина: Русанд, Велебит, Ново Милошево, Турција, Мокрин, итд.

Жела је да се изградном мини електрана-топлана (до 40 МВh-мегавата), уз коришћење ова гаса који сада одлазе у

Помоћ из Холандије

Уговором вредним 230 хиљада долара, који су 4. фебруара потписали ресорни министар **Горан Новаковић**, представник UNDP-а СРЈ Френес О'Донел и амбасадор Краљевине Холандије **Кис Кломпенакер**, Холандија наставља са помажењем реконструкције и реорганизације државне управе СРЈ. Овога пута, новац је намењен плаћању страних консултаната Министарства рударства и енергетике, подизању општег техничког нивоа и за додатни тренинг запослених. Министарства приватизације и финансија већ су постала корисници сличних програма. На скупу у НИС-"Југојетролу", проф. др **Милован Студовић**, захвалио се у име овог Министарства Влади Холандије и поминавши компанијама, "које нам разним активностима помажу на сребању стања у нашој енергетици". Он је истакао да је у припреми крајњи документ о правима развоја енергетике. "Једно од централних места заузима повећање енергетске ефикасности и, у оквиру тога, примена когенерације. Стога смо веома заинтересовани за комбиновану производњу струје и искоришћење топлоте - не само у ТЕ-ТО, него и у индустријским постројењима."

цирао је и идеју о проширењу капацитета ТО "Дунав" у Београду, која има као главни циљ уштеду енергије, уз додатак постројења за производњу електричне енергије (6-20 МВh).

У вези са свим овим пројектима, изражено је очекивање да ће се остварити интересна сарадња са ЕПС-ом, како би се у електроенергетски систем преузимао вишак произведене струје.

На овом скупу је приказано и когенерацијско постројење, пројекта који се развија у СРЈ

ваздух, побољша локално снабдевање струјом и топлотом. По Медичевим речима, ЕПС је заинтересован за ове пројекте и формира је заједничка радна група, у којој је и НИС-"Инжењеринг" (о томе смо писали у новембарском броју нашег листа). Он је изразио очекивање да ће нови Закон о енергетици посебно подржати и стимулисати пројекте изградње локалних енергетских и објеката за когенерацију

М. Чолић

НАРОДНА СКУПШТИНА СРБИЈЕ ДОНЕЛА ЗАКОН О ДАВАЊУ ГАРАНЦИЈА ЗА КРЕДИТ ЕПС-а

Педесет један милион евра за ремонт

Овај кредит Србија добија под најповољнијим условима, од немачког Завода за обнову и биће строго намењен употреби за ремонт постројења ЕПС-а

После целодневне расправе, Народна скупштина Републике Србије усвојила је 18. фебруара Закон о давању гаранција немачком Заводу за обнову - за кредит ЕПС-у, од 51,1 милион евра. Министар финансија, **Божидар Ђелић**, је навео да је уговор потписан 26. октобра прошле године и да ће се контрола утрошка средстава вршити на више места. "Новац није нишао у ЕПС, већ директно добављачима, а парламент ће имати врховни рачуноводствени суд."

Одговарајући на примедбе опозиционих посланика, министар је повишеним тоном рекао и ово: "Готово је са финансирањем за које зна само неколико људи. Готово је са Ускоковичем и друговима. Готово је са мафијом која је шверцовала угља са наших копова и продавала по инфлаторним ценама. Готово је са лажним посредницима. Готово је са давањем провизија неким лихтенштајнима..."

Предлогом закона, наша држава се обавезује да ће преузети дугове ЕПС, уколико ово ЈП не буде могло да исплаћује обавезе. Рок отплате кредита је 11 година и осам месеци, а период почетка три године и два месеца. ЕПС или држава почеће исплату главнице и камата 30. децембра 2004. године и кредит би требало да се отплати до 3. јуна 2013. године. "Овај кредит Србија је добила под најповољнијим условима. Ово је први финансијски кредит који Србија добија у

последњих 12 година." Министар је рекао да ће кредит бити строго намењен употреби за ремонт постројења ЕПС-а.

- Део средстава већ је употребљен за Костолац и Колубару. Како је потребан новац за ове руднике обезбедила Влада Србије из буџета, њој ће сада бити враћене позајмице. Друга транша кредита биће употребљена за ремонт блока Б2 ТЕНТ-а, поправку багера који ће по-

дићи капацитет копања угља, са 0,5 на три милиона тона годишње и комплетирање одлагача који ће помоћи повећању откривања лежишта угља.

"Кредитирање ЕПС-а интерес је целе привреде и државе" - оценио је Чедомир Јовановић, шеф посланичког клуба ДЈОС - наглашавајући да је "струја у Србији и даље најјефтинија у Европи". Председник УО ЕПС-а, посланик Радомир Наумов, изнео је мишљење да је овај кредит користан и подржао Предлог закона. Р. Е.

ЈАНУАРСКА ПРОИЗВОДЊА ЕПС-а

Електрична енергија:

Током јануара ЕПС-ове ТЕ и ХЕ произвеле су три милијарде и 450,2 милиона киловат-сати, што је више од плана за 2,7 одсто, а више од остварене производње у првом месецу прошле године за 9,5 одсто.

ТЕ "Никола Тесла": милијарду и 728,8 милиона киловат-сати. План надмашен за 6,1 одсто, а више произведено него у јануару прошле године за 6 одсто.

ТЕ "Костолац": 371,1 милион киловат-сати. Мање од плана 9,5 одсто, а више од упоредиве производње из прошле године за 25 одсто.

ЈП "Косово": 444,3 милиона киловат-сати. Биланс надмашен за 29,9 одсто, а овогодишња јануарска производња већа је од јануарске из прошле године за 223,2 одсто.

ЈП "Бердан": 523,9 милиона киловат-сати. Мање од биланса за 2,4 одсто, а мање произведено од упоредивог периода прошле године за 9,8 одсто.

ЈП "Драмске ХЕ": 131,9 милиона киловат-сати. План подбачен за 24,2 одсто, а мање произведено него у јануару прошле године за 55,2 одсто.

ЈП "Димске ХЕ": 56,7 милиона киловат-сати. Мање од биланса за 5,5 одсто, а више произведено него у јануару прошле године за 36,4 одсто.

ЈП "Панонске Електране": 140,4 милиона киловат-сати. Мање од плана за 2,5 одсто, а више од остварене производње у јануару прошле године за 13,4 одсто.

Угљ:

ЕПС-ови рудници угља остварили су производњу током јануара од 3,3 милиона тона. План је подбачен за 25,2 одсто. Више је произведено него у јануару прошле године за 6,1 одсто.

Басени "Колубара": 2,5 милиона тона. Више од плана за 1,2 одсто, а мање од упоредиве производње из прошле године за 3,8 одсто.

ПК "Костолац": 727 хиљада тона. Више од биланса за 4,9 одсто и од јануарске производње из прошле године за 60 одсто.

У првом месецу ове године производња јамског угља достигла је 48.240 тона, што је више од плана за 0,9 одсто и од исте производње у јануару прошле године - за 42,5 одсто. А. Р.

ОКРУГЛИ СТО О ПРОБЛЕМИМА У ЕНЕРГЕТИЦИ

Постејено до економских цена струје

У исушитој тарифном систему има мањкавости, али је он ове зиме "оштрао" редукцијом

У постојећем тарифном систему свакако има мањкавости, међутим, без њега би ове зиме сигурно било редукције струје. Другог енергетског решења до увођења таквог система, у ситуацији када десет година није изграђен ниједан нови капацитет а потрошња прелазује могућности производње, једноставно, није било.

Заметки на нови тарифни систем ипак има много - од тога да се у његовој изрази није водило рачуна да ли је "иза" бројила једночлано домаћинство које се греје из топлане или трочлана породица чији стан није прикључен на топлотод, па све до чињенице да сада практично нико не може да каже колика је просечна цена струје.

Ово се, између осталог, чуло на недавном округлом столу посвећеном цени електричне енергије и развоју енергетике који су организовали Научно друштво економиста Југославије и Економски факултет у Београду.

Раскорак између производње и потрошње струје мора да се решава кроз систем, а неопходно је и смањење броја запослених у Електропривреди Србије, чије плате не би смеле да буду веће од зарапа у другим јавним предузећима. Ка економској цени струје, по мишљењу академика проф. др **Бранислава Шошкића**, председника Научног друштва економиста Југославије, мора да се иде постепено.

Цена киловат-сата, како је рекао **Стојан Станковић**, научни саветник Института економских наука, мора да буде јединствена за све, без обзира на ниво потрошње струје. Она мора да зависи од трошкова производње електричне енергије, јер у противном, ако они не буду покривени

струје неће бити. Важећи тарифни систем је, по његовој оцени, нетржиштан, неефикасан, социјално неправедан и непоштен. Цена киловат-сата је променљива категорија и потрошач је не зна, између осталог, због начина обрачунавања снаге и камате на аконтације. Снага мора да се издваја из цене струје, али треба да се обезбеди њено мерење или лимитирање, што мора да буде ствар уговора између потрошача и дистрибуција.

Ангажовану снагу, како су јуче истакли представници Електропривреде Србије, плаћају потрошачи у већини земаља, а блокови потрошње се увек увводе у оним системима где постоје енергетски проблеми. Код нас ће и наредних пет година проблема у овом сектору сигурно бити. При изрази тарифног система се, како се чуло, пошло од трошкова које потрошачи изазивају у електроенергетском систему.

Нови тарифни систем је, према речима др **Слободана Ружића**, његовог аутора, утицао на смањење потрошње струје а тиме су спречене и редукције. У овој грејној сезони, при истим температурама, дневна потрошња је у односу на лане смањена за око осам милиона киловат-сати.

Просечна годишња цена струје у Србији, како је рекао Слободан Ружић, износи 1,95 центи, а ни у једном тарифном систему који има више елементарна цена киловат-сат не може унапред да се зна.

Проблем мањка електричне енергије, како је јуче, између осталог, оценио економиста Петар Буквић, у наредним годинама може да се реши само уз изградњу нуклеарног постројења.

М. Перовић

ЈОШ НЕИЗВЕСНО КАДА ЋЕ ЗАПОЧЕТИ РЕВИТАЛИЗАЦИЈА АГРЕГАТА ХЕ “БЕРДАП I”

Без одлуке о извођачу радова већ годину дана

Упркос завршеној јавној лицитацији у марту 2001. године и предлози извођача радова, Комисија ЕПС-а за избор извођача још није донела одлуку

Ревитализација шест агрегата ХЕ “Бердап I” и даље чека на одлуку Комисије ЕПС-а за избор понуђача. Јавна лицитација тим поводом, завршена је још марта 2001. године. На том тендеру за ове послове конкурисале су три фирме, од којих једна није имала потпуну по-

ЕПС-а за избор понуђача у септембру прошле године. Али, одговара ове комисије још нема, што значи да се на њега, практично, чека већ годину дана.

- После тако дугог заштитија очекујемо да се постојеће непознанице у вези са ревитализацијом агрегата

укупним радовима који ревитализацију само ревитализацију агрегата и то у процењеној вредности на основу датих понуда од око 120 милиона долара. План је био да се ови радови већ уговорено крајем 2001. и почетком 2002. године, а да се ревитализацијом првог агрегата започне у другом тромесечју 2003. године. Ревитализовано би се свих шест агрегата и то један по један.

Према речима Милосављевића, било је договорено и да се у ове послове укључи и домаћа индустрија као подизвођач појединих радова. А пре свих ИЛР, Термоелектро, ГОША, као и институти - “Никола Тесла” и други. С тим у вези занимљиво је да руске фирме, дају и лицензу Клов Лоу за хидро агрегате до 20 мегавата, а да би се на томе ангажовали ГОША и Север. Сличне заједничке активности предвиђене су и приликом претреса и модернизације дизалица.

Од коликог је значаја ревитализација агрегата за даљи раз раз наше највеће хидроелектране, сведочи и то што Румунија у првој половини ове године те послове већ завршава на трећем постројењу. А уколико на ХЕ “Бердап I” ови послови и започну, како је планирано, у другом тромесечју 2003. године, у исто време у њиховој ХЕ биће завршен четврти и ући ће се у ревитализацију петог агрегата.

М. Филиповић

Крајем марта одлука о извођачу радова ревитализације агрегата ХЕ “Бердап I”?

нуду и њена пријава је одбачена. А према оцени радне групе за анализу понуде, основане тим поводом, друге два фирме - “Енергомашиноекспорт” и “Технопромекспорт” обе из Русије испуњавале су тражене услове за реализацију овог посла. Конкретан предлог радна група је упутила Комисији

ХЕ “Бердап I” отклоне до краја марта ове године. У марту би се, како смо обавештени, наставили преговори у вези са начинима финансирања овог пројекта - каже Владимир Милосављевић, помоћник директора ЈП “Бердап I” за техничке послове и председник Радне групе. Реч је о великим

У “КОЛУБАРА-ПРЕРАДИ” ПРИСТИЖУ УГОВОРЕНИ СУДОВИ ПОД ПРИТИСКОМ

Бидони – по договору

Због сачењајног постојања словачког предузећа СЕС Железовце, за испоруку бидона сачињен нови уговор са фирмом СЕС Тлмач

У “Колубара-Преради” Басена “Колубара” средином фебруара стигла су још четири бидона за потребе сушаре. Прва четири таква судова под притиском стигла су крајем јануара, а према договору преосталих осам испоручиће се у размацима од по месец дана. Према сагледавањима стручњака “Колубаре” и Прераде угља сви искрсли проблеми су решени, а нови се не очекују.

У “Колубара-Преради” замена постојећих уређаја новим, услед њихове трајалости, била је неопходна, па је с тим у вези са словачком фирмом СЕС Железовце склопљен уговор о испоруци свих потребних 18 нових судова под притиском. Проблеми су настали, када је у овој фирми у међувремену покренут стечајни поступак. Уследили су многи контакти, па и одлазак стручњака “Колубаре” у Словачку, да би се постигнути договори реализовали. Коначно је новооснована холдинг фирма СЕС Тлмач прихватила да преузме ове обавезе и сачињен је нови уговор о испоруци бидона са назначеним поштовањем рокова и квалитета. Приспели

билони су договореног квалитета, а према речима Стеве Боројевића, директора “Колубара-Прераде”, стручњаци овог предузећа приликом посете Словачкој, уве-

не изврши финансијске обавезе - каже Боројевић. Имајући све то у виду, у току су интензивне активности око обезбеђења складишног простора за лагерирање бидона у кругу “Колубара-Прераде”. Воде се и преговори са Монтажом “Колубара-Метала” да се обави што више посла у овом прелазном периоду како би вађење старих бидона било што боље и у планираном року урађено.

А шта се, према речима Боројевића, добија заменом садашњих бидона. У више наврата они су већ репарирани према прописима о судовима под притиском, што је омогућавало њихов даљи рад. Али, уз смањење радних, односно технолошких параметра, односно са мањим радним притиском и температуром што је утицало на квалитет сушеног угља. Са новим бидонима, истиче Боројевић, уз солидан планирани ремонт остало дела постројења, чије су припреме у току, радни параметри биће повећани. А, самим тим, потрошачи ће имати на располагању квалитетнији угал.

Д. Симић

Ремонт постојећих уређаја

У “Колубара-Преради” већ је сачињен овогодишњи оквирни план инвестиционих поправки постројења. У ремонт, ве, прва ући постројења на Трећој фази Суве сепарације. Месец дана касније, значи од 21. јуна до 15. јула, редован годишњи ремонт обавиће се на Сушари, Мокрој сепарацији, Топлани, Железничком транспорту, као и на Првој и Другој фази Суве сепарације.

рили су се да је и преостала опрема у поодмаклој фази израде што гарантује испоруку према утврђеној динамичности.

- Евантуални проблеми могу настати само уколико “Колубара” благовремено

ТОКОВИ САДАШЊИЦЕ

Тарифери

На првије једне руке можда су се набројали имена људи из електропривреде са стручних тарифних комисија. У бившој Југославији, са шест република и 22 милиона становника. Данас само у Београду има бар милион људи, “зналаца” тарифа и тарифног система. Масовне расправе око цена, рачуна и тарифног система надмашиле су и некадашње полемике око фубала и састава репрезентације, када су сви знали боље од званичног селектора. Данас би сви и свако највише бољи тарифни систем од стручњака ЕПС-а.

Да није реч о озбиљним стварима са дугорочним последицама актуелне расправе личиле би на савремене комедије са примесима ошкачености, да баш не помислимо на људи и њихове појемења. Мада, руку на срце, кад се узме у обзир иша смо све преживели, не треба се чудити појавама разноврних синдрома и масовних појемења. Има људи који сасвим озбиљно тврде да су авиони у време НАТО агресије, поред бомби и разноврних експерименталних напитава, постојали земљу неким прашком.

Тарифни систем за продају електричне енергије је веома суштински инструмент уређења односа произвођача и купаца електричне енергије, заправо врхунско умеће усклађивања интереса електроенергетског система и потрошача. Ошуда, ваљда уска стиручности и мали број људи који су се тиме бавили. Ко дуже памтић сејине се како су ти знаци добро радили - тарифни систем је “важио” по неколико деценија. Ови садашњи не могу да саставе ни годину дана.

А не могу зашто иша се свако меша, сви мисле да знају и зашто иша се осим шехнике и економије у тарифирање употребљавали полицајци. Довољно је да неки функционер или министар добије “висок” рачун за стиручу да се покрене читава хајка на електропривреду и захтева промена тарифног система. Довољно је да неки уредник или новинар мора да илаши повећу своју па да хајка у средствима информисања постане камиџа, уз позове на демонстрације, ешикетирања људи из електропривреде и одбијања да се обавезе изврше.

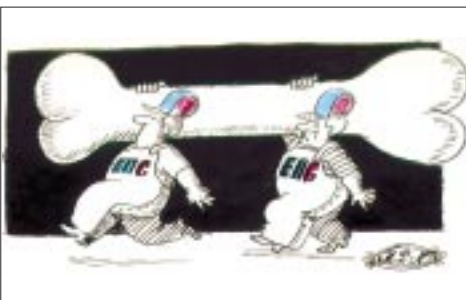
Пошито говорећи свему поме само мало кумовали и људи из електропривреде. Увођење колор тарифа и промена начина обрачунске снаге допринели су да пошрошачи “не разумеју” добијене рачуне, а чак ни многи међу заплеснима у електропривреди. Модерним речником се каже да рачуни нису транспарентни, да ни математички пошковани пошрошачи не могу да докуе како је фактура направљена. Кад се поме дођају и “зрешке” у обрачунима и очистивању бројила створени је први заматшијас. Има ли у свему и неких скривених намера и поштинских подметаша може само да се нађа.

Лако је разумејти стиручна објашњења твораца актуелног тарифног система. Укљино стиње електроенергетског система толико је лине и толико ошуда од “захтева” пошрошача да се нешто морало предузејти у циљу стишавања и очувања великог шехничког система. Горди се да је нови тарифни систем поштинско ефектив, ублажио удар пошрошаче, умањено оштерећења, истезало дијаграм пошрошаче, елиминисао редукције. И иша је најважније приморао расштинике да илаше оно иша користе. Не треба, дакле сумњати ни у шехничку и економску ошдовоносност тарифног система, ни у добре намере његових твораца. Ишак, знамо да је и туји у ишак пошлочан добрим намерама.

Једноставније речено тарифни систем је преузео шехничко бреме исцрпљивања дугогодишњих шрошача у енергетској поштинци земље, не само у електропривреди. И вероватно ће туји под тим шехишом. Много више пошеза и државних мера је пошребно да би се обезбедило зрешање и уотишће редовно снабдевање енергијом шривреде и стианоштинштва, да би се успотишавали паршетиш цена и шржини услови конкуренције, да би се, на крају, схватило како је давно прошло време обиња и бајаштиљних цена, доба расштинча и ширносана шехничких норми и економских законштиности.

Држава, влада, министарштва, парламенш имају на шом илану шуне руке пошла и заштинја је шехничко разумије зашито се министри шетиљају у кушовину нафше, ремонише електропривреде или крешиша за инвестиције. Уместо да стварају законе, доносе шривше и норме и уотишће креирају амбицији за пошовање енергетских предузећа углавном се баве шуним пословима, односно оним иша стида у домен шейосредног руковођења пословашних оршана. А веровал смо да ће шроменом властш доћи време стирке и науке, да ће, поред оштинског, екштериш првишши тарифне системи, а не поштиншчари, јавно мњење или министри.

Драган Недељковић

Очишћавају поштрошњу стируре

Ускоро разговор о ангажовању радника и са ЕД "Лесковац". - Велики број радника заинтересован да ради док се разреши ситуација косметских предузећа ЕПС-а

Од почетка фебруара у Електродистрибуцији "Београд" ради 105 радника из косметских предузећа ЕПС-а, који су ангажовани на пословима очистивања бројила у домаћинствима. Овај ангажман остварен је на основу уговора јавних предузећа ЕДБ и "Електрокосмет", који је носиоца посла, али су успелне добили радници из сва три косметска предузећа.

У овој групи је 52 радника "Електрокосмета", а остало су радници обилних Површинских копова и Термоелектрана. Они задржавају статус радника наших предузећа, с тим што примају зараду у висини од сто одсто, надокнаду за топли оброк и трошкове превоза. Распоредени су у готово све погоне ЕДБ, почев од Сопота, Младеновца и Барајева, до Крњаче и Земунa. Уговор није временски ограничен и они ће радити док у ЕДБ постоје потребе за додатним бројем људи на пословима очистивања потрошње – каже Милан Вујаковић, помоћник директора у ЈП "Електрокосмет".

Он истиче да ће део средстава које предузеће оствари по основу овог уговора бити уложен у осposољавање дистрибутивне мреже у српским срединама на Косову и Метохији и додаје да привремено радно ангажовање радника са Космета, не само у електродистрибуцијом него и у осталим јавним предузећима ЕПС-а, има вишеструко значење и за косметска предузећа и за ЕПС у целини. На првом месту су рационализација у коришћењу средстава и радне снаге.

За рад у ЕДБ био је заинтересован велики број радника, јер су сви исцрпљени ишчекивањем да се врате на своја радна места и примањима од 60 одсто од просечне плате. Овога пута, међутим, сви они нису могли да добију посао, али има наговештаја да би број ангажованих могао да буде већи.

Вујаковић каже да су у току разговори са ЕД "Лесковац" ради ангажовања 25 радника и да ће, највероватније, и ова група ускоро почети да ради. С обзиром на то, да готово свим дистрибуцијима недостају монтери, а да сада имају обавезу да учествују у очистивању потрошње, "Електрокосмет" ће покушати на сва врата и изнова их подсетити да могу да рачуна-

Псион умесно оловке

Уместо блока и оловке, радници са Космета добили су у ЕДБ-у рачунарску направу под именом псион, у коју уписују податке са бројила. Како нам је објаснио Бранислав Хаџиперић, руководилац ове групе радника, читач "укућана" најпре ЕД број потрошача, а затим стање на бројилу. Ти подаци се региструју на траци у псиону, која се на крају радног дана предаје служби обрачуна, где се подаци са траке преносе у компјутере. Јединствен програм обрачуна омогућава да се потрошња аутоматски обрачуна и целовит рачун одмах добије.

Иако на Космету нисмо имали псионе, наши људи су их лако прихватили, јер је са њима једноставнији рад. Са овом техничком новинком су се снашли и сада је важно да свако бројило очитују тачно после 30 дана. О томе ће се водити рачуна и у погонима, тако да верујем да ни у томе неће бити проблема – каже Хаџиперић.

Он посебно истиче да су ангажовани радници наишли на одличан пријем у ЕДБ и да су, такође, у свим погонима ове ЕД задовољни радом људи са Космета. Он наводи да се радници добро сналазе на терену иако су неки од њих први пут у појединим насељима.

ју на ангажовање радника са Космета.

У ЕДБ су упослени радници са средњом стручном спремом, јер је тај профил одговарајући пословима које обављају. Ми, међутим, имамо велики број квалификованих радника и стручњака који могу квалитетно да раде на пословима одржавања, реконструкције и изградње објеката и мреже. О томе смо обавестили пословодство ЕПС-а и сва јавна предузећа у нашој компанији – наводи Вујаковић.

Истина је, ипак, да је до сада врло мало радника са Космета радно ангажовано у другим јавним предузећима ЕПС-а. Једна група радила је крајем прошле године у ЕД "Ниш", и то је све. Ово садашње упошљавање у ЕДБ, у ствари, први је већи уговор који се реализује са косметским предузећима.

Суза за Неволане

Радник Површинских копова "Косово" Томислав Недељковић склонио се са породицом у северни део Косовске Мишровице, где чека да се врати на своје радно место. – Од фотографија минираних куће се не одваја

Дужи је пут Томислав Недељковић преваљивао од свој села до Површинских копова "Косово", где је више од 30 година радио, него ишпо је растојање од његовог кућног прага до северног дела Косовске Мишровице, у који је избегао. На југ, према коповима, ишао је свакодневно, а из Мишровице до свој родног Неволана у три године устео је да оде само два пута. Једном за Задушнице, да зајави свећу на гробу оца, а гробље није препознао: споменици срушени, мермерне плоче развучене, црква уништена.

У село је ишао под праћом војника КФора. Каже, био један Буџарин, учинио му, фотографијом кућу у којој је, до лета 1999. године, Томислав са породицом живео. Док пакљиво извлачи из њега на обичном праћу одиштамане фотографије, објашњава да је кућа имала ситрај и пошкровље, а сјаја близу 200 метара квадратних. Било је у њој 36 оваца и шест крава, па свиње, гуске и кокошке, што и не броји. Жао му крупе сипке.

Када смо кренули из куће, све смо пустили. Шта је живинце коме скривило да пројатне зашворено у сјаји! Ми смо прво побегли у Вучиштри. Мислише људи бићемо шу, у граду, безбедни од банде из шум. Али, оћеш! Умало година не платисмо. Једва смо се извукли до Мишровице. Ту смо, ево, праћа година. Нисмо ни избеглице, ни расељена лица, а дом свој немамо. Ево, виоште, обе куће, и сјаја и нова, и сјаја – све је минирано – показује Томислав фотографије рушевина, а на лицу му брада постаја све дубље.

Питамо га за земљу. Каже, као да се тек идава земље сеишо, да окућница има 28 ари и још ишћ хектара плодне, обрабаве земље.

То ми је и дедовина, и очевина и сам мој рад и праћ моје породице. Ко ме ја сад да се жалим и да штражим да ми врати моје? Имам два сина и кћерку и шпироје унаучди, и сви смо без крова остали. Ови из УНМИК-а хоће човеку да помогну да се врати у кућу или сјаја ако их има. За срушено и сјаљено – ништа.

Томислав Недељковић осијао је без куће у селу Неволане

Не знам коме да се жалим, А да се живи, мора. Мора и да се чека. Видим, нема друге.

Шкрпј је Томислав на речима о чему год да прича. Ни о својем селу Неволане, које се с леве обале Ситишце, ближе Вучиштри, пројело у исценој оброну Чичевице, не говори много. Каже само да у њему од лета 99. нема Срба. Тада му у оку суза заискри, али он је ћушањем зауставио. На лицу му се зрч очистија.

Питамо га до када је ишао на посао, а он помало и с гневом каже:

Не знам који је датум био. Када сам демобилисан, одмах сам са сином оишчао да се јавим. Ови наши рекли, да чувамо предузеће. Ми чували предузеће, а Шитиштри већ заузели све. Једва смо живе главе извукли и пробили се до села. И што, можда, не би уселили да ми један бивши колега, Албанац, није, кријући се од осталих својих, рекао да бежим ишпо ире. Већ суиштрадан, ишчеш од Вучиштри према Обилићу није се могло. Пришисли "учковци" са свих сјајана. Ко што није видео, не може да верује.

Томислав је на Коповима био главни пословођа помоћне механизације. Важи за доброг и вредног радника, коме ништа није ишцо да уради и који се и добровољно јавља да помогне. Тако се с јесени оне прве године ишпо доласку Кфора на Космет јавио да превезе пакеће хране које је ЕПС упутио као помоћ радницима који су остали у српским селима.

Јесте, јавио сам се. Нема ко од Мишровице да одвезе пакеће до Грачанице, Косова Поља... Треба ишчи пушћима које држе ишчишарски ишчористиш, који су ишча ишчали на прву српску реч. Сада смо живе главе извукли и пробили се до села. И што, можда, не би уселили да ми један бивши колега, Албанац, није, кријући се од осталих својих, рекао да бежим ишпо ире. Већ суиштрадан, ишчеш од Вучиштри према Обилићу није се могло. Пришисли "учковци" са свих сјајана. Ко што није видео, не може да верује.

Моји у предузећу знају – ако ишчеба неишчио да се одради, увек сам ишчу. Само, ово чекање ме уби. Када би човек знао до када се чека и ишча се чека. Не дају нам на копове, а заишчи. Па, ми смо заједно са Албанцима радилци цео радни век. Не може, ваљда, овако да остане, да нас оиштрају и – ником ништа. Ваљда има неке правде на овом свету!

Томислав још каже да за децу брине, ишча ће бити са њима. Остали су на Космету, у избеглишћу надомак свога села у које не могу да се врати. Нада се да се неће још дуго ишчкати под штрцим кровом, а оишчи не зна чему да се нада. Нико им ни лажна обећања не даје.

Ситрану прџремилла: Анка Цвијановић

КАД ЕКИПА "ЕЛЕКТРОКОСМЕТА" КРЕНЕ У ГОЈБУЉУ А "шамичи" нема

- Шта да радим ако овде не ваља осигурач?
- Ништа не можете без донајора. Шта он ишчише, што се ради.
- Он ишчише шта је добро и ишча није. Без његовог ишчише нико нам неће признати материјал.
- Али, како ћу, што може да узрокује све остало?
- Може. Зајмо чекаш донајора да он види и оиди.
- Може да иштраје.
- Може.

Милан Шејтај, руководилац пројекта за реконструкцију НН мреже у селу Гојбуља код Вучиштри и Бранислав Майовић, вођа екипе за извођене радове, наднеши над ишчешом, разјашњавају дешање пред ишчлазак на Космет.

Говоре ишчо, али у јединој ишчишпорији "Електрокосметша", у Зейској улици у Београду, све се чује.

Дизалица ми ишчеба одмах – каже Майовић.

Не ишчеба ишчи. Имаћеш је касније. Када ситишнеш шамо, само се јави Лесчију. Он ће навашишчи.

Ма, не могу ишчо да кренем. Зови га ишчи и реши му.

Како да га зовем! Он има шелефон на неки број на 044, ко зна колико ће коишчишчи разговор.

А ишчија да да радим шамо са људима ако дизалице не буде?

Добро, зашу га.

И хоћу "шамич". Не могу да идем "ладом" или "засчишвом". Хоћу да ми људи и алаш буду у ишчешом возилу. Знаш ли ишчи како је у Гојбуљи?

Знам. Али "шамич" немамо. Онај криш из Мишровице ако уземеш...

Нећу криш. И овако су нам глале у цаку. Само ми фали да оишчанемо на ишчу. А у "засчишвом" не могу да ситану и људи, и алаш и материјал.

Може. Ми смо возили и расчишвач и људе.

Добро, дај боже да издржи. А како ћемо из Мишровице да ишчавацимо све?

Камшон, па у ковој. За што нема проблема. После се ишчеба ишчишчи. Уосчишом, и ја ћу ишчишчи за дан, два – завршава разговор Шејтај, а Майовић се спрема да оде до Крајчишчи, где привремено живи и оидале ће са још ишчи радника "Електрокосметша" кренуши ишчи Гојбуље. Каже још само: -

Било је и горе!

Бонус за децембарску грешку

Јануарски рачуни за погрешно израчунају проширује у 16.800 домаћинстава умањени за разлику до тачног износа. - Сусједовани и смењени одговорни руководиоци. - У наредна два месеца, због тог пројекта за 20 одсто умањена плата шеф руководилаца, међу којима су и генерални директор ЕПС-а и директор ЕДБ

Јануарски рачуни за погрешно обрачунату потрошњу електричне енергије у 16.800 домаћинстава у децембру 2001. године са подручја ЈП "Електродистрибуција Београд" биће умањени за разлику до тачног износа. Такав бонус у висини разлике између погрешно обрачунатог и тачног задужења одобрио је ЕПС као надокнаду за све непријатности које су ови потрошачи претрпели. ЕДБ ће њима, уз то, упутити и писмо извињења.

Грешка која се појавила у тим рачунима за струју заманила је веома добре резултате радника ЕПС-а на очувању електроенергетског система у екстремно лошим зимским условима - рекао је др Љубомир Герџић, генерални директор ЕПС-а на конференцији за новинаре, одржаној 12. фебруара. - Захваљујући добро обављеном ремонту и увозу струје обезбедено је стабилно снабдевање потрошача електричном енергијом. Остварена је и рекордна производња електричне енергије и само у

два наврата, због техничких проблема у систему, дошло је до мањих хаваријских редукција. Нови тарифни систем одиграо је своју улогу и постигло се жељено - отклањање веома вршног, изравнао се дијаграм оптерећења. Потрошња је у односу на претходну зиму смањена за три до пет одсто. Прешло се, нарочито у руралним крајевима, на коришћење других енергената за грејање.

Према речима Герџића, грешка у обрачунању струје тим потрошачима није настала из намере да ЕПС било кога

превари. Због тог пројекта у ЕДБ је смењено двоје најодговорнијих директора, а шеф-сторо руководилаца (односно се на шест нивоа на којима је било могуће учинити грешку) у наредна два месеца биће кажњено умањењем плате за 20 одсто. А на лични предлог дат ресорном министарству, за 20 одсто умањени се и фебруарска плата генералног директора ЕПС-а и директора ЈП ЕДБ. Радник на рекламацијама, који је почетком јануара указао на тај пропуст, биће награђен увећањем парне плате за 20 одсто.

За системску грешку у рачунима крив је људски фактор, а и откривање је касно тако да су исправљени рачуни кренули тек 28. јануара - истакла је Драган Новаковић, директор ЕДБ. Грешка је износила од стотинак па све до

Стабилно снабдевање струјом у зимском периоду заманило потрошаче у обрачунању електричне енергије

14.000 динара. Контрола изданих рачуна биће, стога, убудуће ригорозна тако да више не постоји могућност да потрошачи добију рачуне без претходне провере контролора ЕДБ.

Пошто су шалтери огледало према потрошачима, љубавношћу и старљењем радника, како је истакнуто, подигнут је ниво услуга. Превидљиво је и више новина за професионални рад Службе ЕДБ-а за однос са потрошачима. Ови радници имају идентификационе картице, а у циљу

растерења гужви у шалтер-салама постављају се жуте траке које усмеравају "змијолике" редове, односно уводе се бројеви са редоследом стицања пред шалтер. У њима ће се поставити и камере. Битно је, свакако, и то да ће ЕДБ од марта прећи на месечно очистивање бројила свих домаћинстава, као и да ће се уместо аконтације наплаћивати стварна потрошња струје. Аконтација се, међутим, не укида и износиће нула динара.

М. Ф

"ЕЛЕКТРОВОЈДИНА" НАСТОЈИ ДА СМАЊИ ГУБИТКЕ СТРУЈЕ

За њих година – 11 милиона долара уштеде!

Неопходно је најавити и одлучно спроводити дугорочни програм – да би се за њих одсто смањили губици пружања електричне енергије, истиче Младен Ивков, технички директор ЕД "Рума"

Губици електричне енергије на нивоу ЕПС-а су порасли на око 19 одсто, а планира се да се до 2006. године смање за четири-пет одсто. Чак и у једном од водећих ЈП за дистрибуцију, у "Електровојдини" у Новом Саду, у последњих десет година забележен је раст губитака за 5,2 одсто. Прихватљив ниво укупних годишњих губитака струје, како процењују у "Електровојдини", је 7,5-8 одсто (технички губици око 6, а комерцијални 1,5-2 одсто). Стога је у овом ЈП формирана Комисија за доношење дугорочног плана мера за смањење губитака у домену мреже. Комисија је предложила закључке – како би се, применом одговарајућег програма, губици смањили за пет одсто преузете енергије, у периоду 2002-2006. година. Тако би се уштедело укупно око 11 милиона долара!

Овај дугорочни програм би обухватио неколико главних фаза. Структурна фаза подразумева одређење руководења да одлучно спроведе програм, укључујући формалне и организационе активности на окупљању тима за његово спровођење – каже Младен Ивков, технички директор ЕД "Рума", председник ове комисије.

Подразумева се и детаљна анализа губитака и дијагностика узрока њиховог настајања, одбир одговарајућих модела, спровођење неопходних мерења на терену, квалитетно прикупљање и обрада по-

датака, креирање конкретних мера за њихово смањење. Затим, писање акционог плана (препоруче) и – примена, са праћењем резултата.

До повећања губитака, према анализама Комисије, дошло је, најпре, због општег пораста потрошње струје. Пре десет година губици у овом ЈП су били на нивоу европских земаља (7,8 одсто), да би у 2000. години достигли чак 13 одсто (директни потрошачи нису узети у обзир, јер код њих са становишта ЕД нема губитака). При истом физичком обиму мреже, технички губици расту за око 0,5 од-

сто са сваких десет одсто повећања потрошње струје. Пошто је у последњој деценији за 12,3 одсто повећано преузимање енергије из система, а

због промене структуре потрошње, расту за око 0,8 одсто при повећању за десет одсто броја потрошача на ниском напону. У 1991. години

штег пада друштвене дисциплине, знатно су се повећале ове крађе, а кварови на мерним уређајима се ретко откривају и споро отклањају.

Динамика и финансијски ефекат програма за смањење губитака

Година	Укупни губици (%)	Смањење губитака (%)	Смањење губитака (с/кWh)	Набавка цена сл. енергије (с/кWh)	Смањење трошкова (\$ USD)
2002.	12	1	80	1,5	1.200.000
2003.	11	1	80	2,0	1.600.000
2004.	10	1	80	2,7	2.160.000
2005.	9	1	80	3,5	2.800.000
2006.	8	1	80	4,0	3.200.000
Укупно		5	400		10.960.000

за око десет одсто је порастао физички обим мреже (у ниској напону), а у 2000. чак 76 одсто!

Нике мали ни проценат повећања комерцијалних губитака (1-1,5 одсто), због старости и небажарних бројила – сазнајемо од Ивкова.

Применом тзв. система енергетских функција (естимација и оптимална конфигурација), у средње-напонској мрежи је могуће смањити техничке губитке за 20 одсто! Међу краткорочним мерама су и компензација реактивне енергије, паралелан рад или

Електровојдини" било 65 одсто потрошача на ниском напону, а у 2000. чак 76 одсто!

Нике мали ни проценат повећања комерцијалних губитака (1-1,5 одсто), због старости и небажарних бројила – сазнајемо од Ивкова.

За ефикасније пројекте

Да би се смањили губици, мора се инсистирати и на уградњи нових, пр свега електронских бројила који имају малу сопствену потрошњу. Тако се ствара и могућност за даљинску комуникацију са њима (даљинско читавање, управљање потрошњом...), а самим тим повећава и ефикасност пословања. Осим ових "техничких" могућности за смањење губитака, мислим да ЕПС мора инсистирати на доношењу одговарајућих прописа који ће поштрићи казне за неовлашћено коришћење електричне енергије. Ови прописи морају да буду ефикасни, да би ЕПС могао да, у најкраћем могућем законском року наплати своја потраживања – каже Ивков.

Продужен је период баждарења – са осам на 12 година. Дошло је до великог заостатка у баждарењу око половине бројила, па ти уређаји повећавају грешку у мерењу – на штету ЕД.

Процењује се да су комерцијални губици, по основу крађа електричне енергије и кварова на мерним уређајима, у "Електровојдини" у овом периоду порасли за три до четири одсто од укупне преузете струје. Услед оп-

искључивање трансформатора у ТС које имају више ниво; појачан рад служби за контролу мерних места и поступак микролокације губитака – каже Ивков.

Дугорочне мере су: прелазак на јединствени 20-киловатни напонски ниво, реконструкција и изградња планираних ЕЕ објеката, убрзано баждарење бројила и правилно, ефикасно, модернизовано читавање мерних уређаја.

М. Чолић

ЈП "ЕЛЕКТРОСРБИЈА" КРАЈЕВО Развој без засија

План активности у овој години у ЈП "ЕлектроСрбија" у Крајеву, иако је припремљен, још није усвојен јер се чекају одлуке Управног одбора ЕПС-а, да би се позувано нашта може да се рачуна Ивков, поред свих неопходних радова на одржавању и ремонтноњу објеката и мреже који чекају зелено светло, ово предузеће дефинисало је основни циљ, а то је да смањи техничке и комерцијалне губитке и да их у укупном износу доведе на ниво од 13,58 одсто.

Директор Техничког сектора у "ЕлектроСрбији" инж. Десимир Богвићевић каже да извршење овог задатка претпоставља извезено ангажовање свих делова предузећа и свих сектора, а да ће отуда и ова година, као и прошла, бити у повољном смислу убрло изазовна.

Провле године смо, захваљујући одговарајућим кадровским решењима, успели први пут после скоро деценију да обезбедимо довољно

опреме и материјала и да припремимо систем за сигуран рад у овим зимским месецима. Реализовали смо пројекат са 182 елабората и у те радове уложили, поред осталог, и 56 милиона динара повећаног кредита од "Београделектра" и позимце Владе Србије. Такође, дистрибуције у Крајеву, Шапу, Ваљево, Лозницу, Тополи и Крушевцу добиле су донације и све је на време урађено – наводи Богвићевић.

Истичући да је за планиране радове у овој години потребно око 450 милиона динара и да недостатак новца може да редукцује план, он каже да део послова не трпи одлагање. То су, према речима Богвићевића, пре свега реконструкција делова НН мреже и изградња ТС 10(20)/0,4 киловолта. Са овим захватима обезбедиће се континуитет у развоју.

Р. Гаариловић

САВРЕМЕНО УПРАВЉАЊЕ У ЕЛЕКТРОДИСТРИБУЦИЈИ

Чии за струју

Да би се почело са увођењем нових технологија, ишребна су велика улагања, која би се ипак брзо исплатила

Због застарелости бројила, у дистрибуцијама, код крајњих потрошача, годишње се повратно изгуби око 230 милиона киловат-сати, односно дводневна просечна потрошња конзума Србије. То је податак који се у пословодству ЕПС-а узима као полазиште у анализама стања и одређивања мера за рационалније коришћење електричне енергије и управљање потрошњом.

Досадашња разматрања изнела су на видело да много што шта у овој области није како би требало да буде и зато је направљен план активности које ће се предузети. Најпре, да се поправи оно што сада имамо, а то су пре свега бројила којима је истекло жиг важности (63 одсто), која су просечно стара више од 25 година и која су власништво потрошача, што Електропривреду ставља у положај само испоручиоца енергије.

Такође, ни електронска бројила и МТК системи нису у пуној мери искористишени, јер служе углавном за даљинско регулисање тарифа, али не и за даљинско укључивање потрошача, даљинско очитивање или контролу. Како сазнајемо, веома мали број домаћинства у Београду, Врњачкој Бањи и Смедереву користи предност укључивања апарата из дистрибуције, а то је, према оцени стручњака, вид управљања потрошњом који би у критичним тренуцима оптерећености система могао ефикасније да регулише по-

трошњу него и иначе непопуларне редуције.

С обзиром на то да је, због финансијског стања ЕПС-а и цене увођења нових технологија у мерењу потрошње електричне енергије, неминовно да одржавање постојећег и инсталације новог теку упоредо, сада се вага колико је која од нових технологија прихватљивија. Иако нико неће отворено да каже, чини се да су мишљења подељена око тога да ли треба ићи са врхунском технологијом која подразумева претплатачку продају енергије, што веома много кошта, али се брзо исплати, или са модернизацијом постојећег. Аргумента "за" и "против" имају и економисти и електроинжењери.

Што се нове технологије тиче, она није алтернатива старој већ је то потпуно нови систем који успоставља потпуно нове односе на релацији испоручилац - потрошач. Наравно, како кажу ЕПС-ови стручњаци, тај систем би морао sukcesивно да се уводи, јер захтева успостављање потпуно нове технологије на три нивоа. Први ниво је инсталација специјалних бројила са чиповима код потрошача, други ниво су места на којима би потрошач куповао картицу за струју, а трећи ниво био би управљачко-контролни центар, који би обезбеђивао јединствену базу података, управљање, финансијску контролу и администрацију.

Овај систем тзв. SMART технологије у примени је у

готово свим развијеним земљама и, у суштини, подразумева да потрошач купује одређени износ енергије према тарифном систему и категорији потрошње. Тај износ се у дистрибуцији уписује на програмибилном чипу на картици коју затим потрошач убаци у бројило, а која, када се износ потроши, аутоматски искључује струју. Наравно, картица је "паметна", па пре искључивања упозори потрошача да је на истеку.

Дистрибуција, пак, има своје предности даљинског управљања и даљинске комуникације, што јој значајно смањује трошкове регистрација, очитивања и укупног управљања потрошњом. Са новом претплатачком технологијом мерних уређаја, дистрибуције би, дакле, могле знатно да уштеде енергију и да рационалније послују, али дистрибуције у ЕПС-у за сада немају пара за то.

А. Ц.

ЕИ НИШ ПОНУДИТЕ НОВЕ МЕРНЕ УРЕЂАЈЕ

Дигитално праћење ишрошње

Пошпредседник Компаније ЕИ, мр Владета Миленковић, каже да би ново бројило било јефтиније од садашњег и да би се ишрошње велике ишшеде енергије и знајно боља наилајла. - Презентација у априлу

С намером да се корпорацијски реструктурише и постане тржишно здрава компанија, Електронска индустрија Ниш планира да од своје две сродне фабрике направил једну, у којој би се произвођила бројила и мерни уређаји најновије технологије, који широким лезом могућности превазилазе и сам припејд систем који је за нас још мисаона именица, када се ради о продаји струје. У јавности је ова идеја из ЕИ пласирана као шанса за спасење потрошача од великих рачуна за струју, а ЕПС-а од неуредних платиша, што је у развоју за наш лист, нешто дружијим речима, потврдио и мр Владета Миленковић, потпредседник Компаније ЕИ.

Он каже да су у ЕИ дошли на идеју како да реше два горућа проблема у Србији: за грађане смањење потрошње струје и за ЕПС повећање степена наплате и смањење губитака. Будући да имају две фабрике чији програми могу да буду основа за нову технологију, а имају и стручни кадар који може да амплира најновија технолошка достигнућа, ступили су у контакт са познатим фирмама у Америци и Британији, које су већ показале интересе да Нишљима дају своју лиценцу.

- Ми смо спремни да понудимо припејд систем, односно бројило са претплатачком картицом, као један програм, и тзв. интелигентни мерни систем који комуницира преко енергетског кабла и на бази дигиталног радио преноса, као други. Који од ова два програма ће бити прихваћен, верујем да неће бити дилеме, јер је овај други са много више могућности у управљању потрошњом електричне енергије. Он је у предности јер не изискује измале на инфраструктури, већ само уградњу нових бројила, инсталације концентратора на трансформацијама који са серверима у дистрибутивном центру остварују дигитално радио везу - објашњава Миленковић.

Он каже да сваки концентратор може да обједини до 400 потрошача, а и до десетак таквих могуће је инсталација на једној ТС. У дистрибутивним центрима била би по три сервера, за евиденцију потрошача, праћење потрошње и наплату, која може да буде и преко мобилног телефона или Интернета, а база би била пројектована у ORACLE софтверу.

- Са овом технологијом може да се оствари огроман бој комуникација са потрошачима, да се вишезначно управља потрошњом, напоном и тарифама са готово неограниченим бројем нивоа. Такође, преко дисплеја, који је врло јефтин и који би свако домаћинство могло да има у стану, потрошач може увек да добије информацију о стану свог рачуна, о утрошеном киловат-сатима и евентуално о стану кредита - каже Миленковић и додаје да, за разлику од припејд картице, са којом струја може да се купује само у претплати, интелигентно бројило омогућава да дистрибуција и кредитира потрошаче. Уопште, овај систем је знатно флексибилнији од припејд картице.

Пилоћ-програма

- Уколико ЕПС прихвати, Амерички инвестициони фонд је вољан да у једном граду у Србији, који има до 20 хиљада становника и у коме је степен наплате струје најнижи, инсталира пилот-програма интелигентних бројила, који би најбоље показао исплативост ове технологије. У Јужноафричкој Републици је, на пример, са овом технологијом за две године степен наплате са седам повећан на 70 одсто наводи - Миленковић.

Наш саговорник тврди да би ново бројило, рачунајући и дисплеј, било јефтиније од садашњег електронског и да би се врло брзо исплатило ономе ко га купује, потрошач или дистрибуција. О коштању целог овог посла, пак, не спекулише, али каже да би увођење нове технологије у дистрибуцији електричне енергије могло да се обавља sukcesивно и зависно од расположивих средстава.

- Нама је јасно да бисмо, уколико се прихвати овај програм, имали велико тржиште у Србији, будући да од три милиона потрошача тек десетак одсто има електронско бројило. Али, ми рачунамо и на тржиште целе југоисточне Европе, па и шире, будући да би нам наш партнер омогућио регистрацију у Европи - истиче Миленковић и каже да ни средства за реализацију овог пројекта у ЕИ Нишу нису непознатица, јер су Амерички инвестициони фонд и Светска банка већ изразили спремност да га кредитирају.

- Практично, ми имамо обебану лиценцу и инвестиције и сада је важно да ли ћемо добити подршку Владе Републике Србије, односно Министарства за енергетику, и ЕПС-а, са којима смо већ обавили прве разговоре. Могу да вам најавим да планирамо да одржимо велику презентацију овог пројекта у априлу ове године, на којој бисмо и представницима Владе и пословодству ЕПС-а показали све предности нових мерних уређаја које намеравамо да производимо. Уколико добијемо њихову подршку, до почетка производње неће проћи много времена, јер ЕИ има потенцијал са којим може да направи најсавременије уређаје - јасан је Миленковић.

А. Цвијановић

ПОСТЕПЕНО СЕ СХВАТА ЗНАЧАЈ КОМПЕНЗАЦИЈЕ РЕАКТИВНЕ ЕНЕРГИЈЕ

Ушшеда - у милионима евра

Применом иновације др Милоја Костића из Института „Никола Тесла“, у Електродистрибуцији Београд и „Електровојводиње“, остварене ушшеде за две године износе четири милиона немачких марака

У првој фази пројекта „Побољшање компензације реактивне енергије у електроенергетском систему ЕПС-а активирањем постојећих кондензаторских батерија у „ЕД Београд“ и „Електровојводиње“, а који је одобрио Стручни савет ЕПС-а, активирање је на 180 трансформатора, на њиховој секундарној страни, више кондензаторских батерија, укупне снаге од 40 мегавара.

Укупни ефекти уштеде, по речима др Милоја Костића, водећег консултанта из Института „Никола Тесла“ у Београду, годишње износе око два милиона немачких марака, рачунајући по цени од четири пфенинга по киловат-часу. Пројекат је интензивно почео да се реализује тек у 1999. години. Сада је на реду подручје ЕД „Електросрбија“ са седиштем у Краљеву. Кад се посао заврши, проценује се да ће се остварити уштеда од око 1,5 милиона марака рачунано по садашњим ценама електричне енергије.

Стручњаци у ЕПС-у знају и не споре да се компензацијом реактивне снаге могу остварити знатне уштеде, али су, кад је наведено „Пројекат побољшања...“ предложен, сумњичаво вртели главом. Није се знало колико кондензаторских батерија има у нашим предузећима и колика је њихова снага. Рекеше, како наводи др Костић, још: „Ако кондензатори и постоје, вероватно ових година нису одржавани, па су пропали, као што је много тога у овој земљи пропало!“ На срећу, у реализацију пројекта се, ипак, кренуло.

Показало се да у предузећима на подручју ЕД Београд има кондензаторских батерија укупне снаге од 20 мегавара, највећим делом исправних и које се, углавном, не користе. Било је потребно доста труда и убезбевања да би надлежне службе у предузећима укључи-

ле кондензаторе. Кад су стручњаци и директори видели да бројила за потрошњу реактивне енергије показују готову нулу, пристали су на сарадњу са тимом, који је водио пројекат. Ишло се од предузећа до предузећа и на подручју ЈП „Електровојводине“. И на подручју ове дистрибуције активирање је 20 мегавара капацитивне снаге.

Са становишта предузећа довољно је да кондензатори буду укључени док смене трају, односно док је потребно да се индуктивна реактивна енергија електромотора компензује. Међутим, екипа која је водила пројекат тражила је да око 80 одсто кондензаторских батерија стално буде укључено.

Чему то? Ове батерије су компензовале реактивну енергију у дистрибутивној и преносној мрежи, а нису правиле никакве трошкове предузећу. Израчунало је да би на подручју Србије, ако би се активирали кондензатори снаге од 150 до 200 мегавара, могле би да се остваре уштеде у овом тренутку од десет милиона марака годишње по садашњим ценама (око пет милиона евра). За две године, кад цена електричне енергије порасте, те уштеде би биле 20 милиона марака или десет милиона евра годишње.

Довде је „прича“ о компензацији углавном позната. Новину, практичну и теоријску, увео је др Милоје Костић. Поступак компензације је патентирао. Укратко, елиминисани су утицаји тзв. виших хармоника струје, а коришћење снаге кондензатора у односу на снагу трансформатора повећано је од уобичајеног и званично препорученог - за четири до пет пута. Ова метода, односно патент, како каже њен аутор, посебно је погодан у земљама у транзицији.

Л. Бечејац

Сви у окружењу добро раде

Први резултати су бољи него у прошлогодњим тестовима - каже Дејан Стојчевски, члан стручног тима за праћење тестирања

После састанка представника оператора преносних система електропривреда Друге синхроне зоне, који је половином јануара одржан у Београду и на коме је договорено да сви системи предузму мере да се у овој зони обезбеде услови за рад према правилима УСТЕ, више није било одступања нити неовлашћеног повлачења енергије, тако да се фреквенција одржава на 50 херца, што је главни показатељ квалитета рада Интерконекције. Таквим радом омогућено је да првог дана фебруара електропривреде Румуније и Бугарске успешно започну једногодишње тестирање за пријем у УСТЕ зону.

Ово нам је рекао инж. Дејан Стојчевски, члан тима за праћење тестирања, који је иначе руководио Сектора за аналитику и обрачуна у ЕКЦ у Београду и са којим смо разговарали после десетак дана теста.

Први показатељи, у ових десетак дана, бољи су него резултати који су постигнути у зимском и летњем тесту прошле године. Тада су ЕП Румуније и Бугарске прошле први део теста који је био предуслов за ово целогодишње тестирање. Ти тестови су обављани два пута по 12 недеља. Тада и у зимском и у летњем тесту, радиле су по 10 недеља заједно са нама, унутар Друге синхроне зоне, а онда по две недеље одвојено, у изолованом систему. Иако већи систем даје већу сигурност, показало се да су боље радиле када су биле издвојене. То је због тога што су чланице ЛТЕБ блока имале проблеме, што су наши партнери разумели и толерисали - каже Стојчевски и наводи да је овогодишњи квалитетан рад, према томе, резултат укупног бољег стања у свим електропривредама у Другој синхронској зони.

Све електропривреде у овом, југоисточном делу Европе имају одличну сарадњу и свака се посебно труди да пружи максимум, како би се показало да наша реконекција са Првом синхронском зоном поставља само питање времена - објашњава Стојчевски.

Он каже да оперативни тим за праћење теста, на чијем је челу Немац,

има задатак да месечно даје извештаје, а на свака три месеца држаће се састанци на којима ће се анализирати рад. Сматра да већих проблема неће бити ни у време када се појави вишак енергије, јер верује да ће сви поштовати принципе рада и неће бити природна енергије, што би опет угрозило фреквенцију која би у том случају отишла навише, за разлику од зимског, када је пала на 49,3 херца.

Стојчевски подсећа да је квалитетан рад у Другој синхронској зони од посебне важности за ЕП Србије, Црне Горе, Републике Српске и Македоније, тзв. ЛТЕБ регулациони блок, чији рад преносних система координира ЕКЦ, као заједничка и јединствена компанија. То је значајно да не бисмо дошли у ситуацију да се и наш рад проверава.

Идуће године требало би, повезивањем у рату порушених 400-киловолтних далеководна Јужна магистрала (БиХ) и Ернестиново (Хрватска), да се створе услови за нашу реконекцију у Прву синхронску зону УСТЕ, и то је разлог више да покажемо да можемо да радимо по правилима Прве зоне Западноевропске интерконекције у којој смо били док далеководи нису срушени - каже Стојчевски.

Како је планирано - наставља он - до средине идуће године треба да се обаве сви тестови за реконекцију, а онда крајем године да се одлука донесе на нивоу УСТЕ. Да ли ће бити испоштовани ови рокови, зависи од реконекције главних далеководних веза без којих нам нема повратка у друштво развијених електропривреда Европе.

Од осталих ЕП у нашој зони, занимљива је још ЕП Албаније која никада није била чланица УСТЕ и сада се не тестира, јер не испуњава услове за званичан улазак у ову организацију, али ће се њен статус без сумње решавати током ове и следеће године. Стојчевски верује да ће се наћи решења да се и Албанија прикључи регији.

А. Цвијановић

НАПЛАТА ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ

Дуговања не јењавају

Наплата дуга за утрошену електричну енергију током јануара и у првој половини фебруара ове године, судели по последњим подацима о реализацији наплатних задатака, током овог периода, знатно је испод фактурисаних износа, што неких ранијих месеци није био случај, када је наплата у стопу пратила фактурисане вредности, па се очекивало, уз све предузете мере и акције ЕПС-а - да ће тренд наплате, редовног и старог дуга расти, али то се не догађа.

Укупни наплатни задатак у јануару износио је 3.475.753.000 динара. Од ове суме готовински је требало наплатити 2.899.087.000 динара, или 85,41 одсто, док је готовинска наплата била повољнија и износила је 91,35 одсто, односно, у касу ЕД ЕПС-а сплило се 2.648.274.954 динара. Израчунато је да се дневно инкасирало у току јануара 117.603.000 динара.

Судели по наплати за првих 11 дана у фебруару на шалтерима ЕД ЕПС-а, оцењено је, да је наплата незадовољавајућа.

А. Радућ

ПОЧЕЛИ ГРАЂЕВИНСКИ РАДОВИ НА ТС "БОР 3"

Модеран и еколошки безбедан објекат

Обнова шифосијанице "Бор 3", уништене приликом НАТО бомбардовања, почела је захваљујући донацији Владе Норвешке

Трафостаница 110/5,25 килловолти "Бор 3", у кругу РТБ Бор је 1999. године чак четири пута бомбардована. Од ове трафостанице зависе производња у РТБ Бор. Задатањем стручњака, њиховој инвестицији, али и срећној околности да је у рушевинама објекта један од три трансформатора снаге 40 мегаволтампера

Прошле године Влада Норвешке је одлучила да у вилу донације издвоји девет милиона марака за обнову трафостанице. Расписан је тендер. За израду тендерске документације послужио је италијански пројекат трафостанице, који је израдио Пројектни биро "Електроистока". Посао је добила фирма АББ (Asea Brown Boveri)

Команда шифосијанице "Бор 3" после првог бомбардовања

остао неоштећен, направљен је провизорни, помоћу којег се и данас неки од погона РТБ Бора снабдевају електричном енергијом.

Планови за обнову трафостанице, односно грађњу потпуно новог објекта на истој локацији, прављени су одмах после бомбардовања, али је реализација почела тек пре месец дана.

У кругу РТБ Бор било је велико загађење, па се одлучило да нова трафостаница буде затвореног типа са потпуно новом технологијом (се-еф-шест уређајама). Догођило се још да се за време бомбардовања из кондензаторских батерија у земљиште излио пирален, веома токсичан материјал. Но, показало се да пирален није дубоко продро у земљу и да је било довољно да се у кругу трафостанице уклони слој земље дебеле метар и по и да се она склони на безбедну депонију. Стручњаци рекоше да је проблем пиралена решен.

У земљи је партнер ове фирме Енергопроект са произвођачима. Одлучено је да се већим делом уградње опрема из Сименсових фабрика.

Грађевински радови су почели пре месец дана и по свој прилици да ће, ако све буде ишло по плану, и монтажа бити готова почетком јуна. Но, стручњаци решавају још један еколошки проблем. Наиме, како већ рекосмо, у кругу РТБ Бор је различито загађење. У одређеној комбинацији, односно мешавини неких касетина и загађење воде, које доспева у земљиште, оно почне да "бубри". Запремица набурбаног земљишта, како се у неким случајевима у Бору догодило, повећала се чак 20 пута. Стручњаци су утврдили да је земљиште у кругу трафостанице "склоно" буђењу. Но, предузете су мере да до тога не дође. Ових дана ће експерти донети оцену о томе да ли ће предузете мере у поменутим циљу успорити радове на трафостанцији.

Л. Бечејац

РЕАЛИЗАЦИЈА ШВЕДСКЕ ДОНАЦИЈЕ ЗА ЈУГ СРБИЈЕ

Два трансформатора ускоро у погону

Лесковачка и врањска електродистрибуција имаће ускоро две трафостанице са интегрисаном микропроцесорском заштитом, какву је до сада имала само једна ТС и то у "Електровојводини". Уградња ове мерне опреме део је пројекта за оспособљавање електроенергетске инфраструктуре на југу Србије, који се реализује донацијом шведске владе, а преко хуманитарне органи-

зације SIDA и уз кослатинг IMG. Како нам је рекао Слободан Кујовић, главни инжењер у Дирекцији ЕПС-а за дистрибуцију електричне енергије, реализација ове донације приводи се крају, два трансформатора од 31,5 мегаволтампера, које су испоручили "Минел-Трансформатори" из Риња, транспортновани су на југ и њихова уградња приводи се крају.

А. Ц.

ОБНОВА ВОЗНОГ ПАРКА У „ЕЛЕКТРОИСТОКУ“

Монџери ће бити безбедни на њију и на ширену

Захваљујући донацији Европске агенције за реконструкцију у износу од 1,9 милиона евра монџери у "Електроистоку" ће безбедније путовати на ширен, али ће и на ширену брже и ефикасније радити. Наиме, из поменутих донација набављено је 20 ширенских пушничких возила марке "ландровер". Свило је пет камионета марке "човек", покривених црним, носивости од 1,5 тона за превоз опреме и за четири пушника. Свила су и три "лакша" ошворена камиона носивости седам тона и један носивости 10 тона. Очекује се да свише и камион носивости седам тона са ХИАБ дизалом од шест тона. За монџере на шифосијаницама и на далеководима веома корисни ће бити "хиџри" ками-

ни са дизалом ХИАБ носивости 4,5 тона. Приспихи ће ускоро и пет камиона са "корџама" које имају "руку" која може да досегне висину од 14 метара висине. Ова ширенска возила, како нам је изјавио Срђан Миљковић, дил. инж. саобраћаја, дошла су "Електроистоку" као "челем на рачу". Јер је постојећи возни парк допирало. Долази и марш у коме на далеководима и на шифосијаницама почињу ремонији. Монџери и остали стручњаци одлазиће на ширен на ремоније у новим возилима сигурни да ће на одређеним станима безбедно да ће послов обавијати валано и на време. А што ће попрајати - бар до краја октобра, када се завршава сезона ремонија.

Л. Бечејац Снимио: М. Вучевић

Енергија мора постојати - роба

Двоситруко повлашћени пошрошачи са даљинским грејањем. - Сви облици енергије морају се довести у пошрошачи однос, јер садашњи ниво цена и паритета доводи до забуне и ствара лажну слику о енергетским и економским могућностима земље и изазива социјалне проблеме - каже проф. др Ненад Бајић. - Ефективност новог Тарифног система

И раније смо наглашавали да је предуслов за рационално коришћење енергије - политика цена и паритета енергије. При томе се мисли и на однос цена енергије према кретању цена производа и услуга и на међусобни однос цена енергената. То се применом новог Тарифног система за продају електричне енергије само делимично остварило. Посебно је то евидентно код потрошача који се греју из централизованих система за снабдевање топлотном енергијом. Они су још, и то двоструко, повлашћени.

Ово, између осталог, истиче проф. др Ненад Бајић (Рударско-геолошки факултет, Београд), којег смо - трагом наших прошлогодишњих написа и разговора на исту тему (лист "ЕПС", март и април 2001), упитали за поуке текуће грејне сезоне.

- Јасно је да су потрошачи који користе централизован систем снабдевања топлотном енергијом (14 одсто од укупног броја станова у Србији) повлашћени потрошачи, јер плаћају нееконормску цену. Она је много нижа од одговарајуће цене за коришћење

јер не само да имају јефтину топлотну, већ и јефтину електричну енергију. При томе, доводе до дневног преоптерећења електроенергетског система на подручјима где није предвиђено грејање електричном енергијом. Односно, доводе у питање снабдевање осталих потрошача, који нису прикључени на централизовани систем топлотне енергије, а којима је основни извор за грејање - знатно скупља струја.

Грејање - главни проблем наше енергетике

По истеку прошле зиме, на основу разговора са др Бајићем, нагласили смо да је "проблем грејања стамбеног и осталих простора струјом постао један од највећих проблема југословенске енергетике, са веома тешким и дугорочним последицама по електроенергетски систем. Његово решавање могуће је само (хитним) мерама укупне енергетске и економске политике у оквиру Републике и СРЈ, које би се морале одмах развилити, усагласити и конзистентно спроводити...". По нашем виђењу, најжалост, до сада се није успело у доношењу и спровођењу свих оваквих, заокружених мера, па је и даље - "проблем грејања стамбеног и осталих простора један од највећих проблема југословенске енергетике".

- Имајући у виду већ развијене системе за централизованно снабдевање топлотном енергијом; велико, а нерационално коришћење струје; недостатак квалитетнијих врста угљева; некорисније обновљивих извора енергије; еколошке проблеме и смањење економске моћи становништва - рационално снабдевање енергијом за топлотне потребе у градовима добија дугорочно све више на значају - истиче др Бајић. (Он је о томе писао и дискутовао више пута прошлих година на саветовањима енергетичара СРЈ; на саветовањима "Климатизација, грејање, хлађење"; у изменама и допунама Стратегије дугорочног развоја енергетике СРЈ).

Грејање на струју - нерационално за систем

"Политиком цена енергије (дужи низ претходних година) дестимулација је интерес за рационално коришћење енергије, при чему ни произвођачи ни дистрибутери енергије, ни потрошачи нису били заинтересовани (стимулисани) да додатним улагањима и активностима смање нерационалну потрошњу горива и енергије". Ово смо забележили у листу "ЕПС" прошлог пролећа, у разговору са др Бајићем. Каква је ситуација сада и шта је предузето?

- По расположивим подацима Савезног завода, у СРЈ има 3.138.000 станова, укупне површине 211.944.000 квадратних метара. Од тога је са-

мо око 662.000 станова (21,1 одсто) са инсталацијама централног грејања, при чему је око 398.000 прикључено на системе централизованог снабдевања топлотном енергијом - појсећа др Бајић. - Другим речима, у СРЈ више од 2,4 милиона станова има индивидуалне инсталације и уређаје за грејање. Највише - на струју; затим, на угља, дрво и природни гас.

По оцини др Бајића, у задовољењу грејних потреба „велики, а нерационални, значај још има електрична енергија, јер су процене да се данас у СРЈ преко 700 хиљада станова греје искључиво струјом, а већина осталих се догрејава на тај начин. Томе је посебно повољала ниска (социјална) цена струје, у оштром диспаритету са осталим енергентима, којом је држава штитила стандард становништва у протеклој деценији. Међутим, енорман раст његовог коришћења за грејање, довео је до огромних проблема у електроенергетском систему (ЕЕС) и изразитих нерационалности".

- Узевши у обзир да претварање струје у топлотну енергију у принципу није енергетски оправдано, јер се од сто одсто енергије у примарној енергетској сировини искористи само 20-25 одсто код крајњег потрошача, треба тежити да се потрошња електричне енергије у топлотне сврхе врати на оптималне нивое пре деведесетих (20-22 од-

индустрије, чак и знатно већи (и до 80 одсто!) То изазива велике проблеме на електроенергетској преносној и дистрибутивној мрежи.

- Због тога је и логично било да се применом новог Тарифног система и променом цена електричне енергије покуша да смањи нерационална потрошња струје за грејање - каже др Бајић.

Резултат, али и љевне реакције

- Постигнути резултати новог Тарифног система за

при обрачуна, изазвале су веома гневне реакције код многих потрошача. Посебно, код оних који не желе или немају друге могућности за грејање, због: економских разлога (да купе нова грејна тела или се прикључе на топлификациони или гасоводни систем);

Најава министра Новаковића:

Кредити за одрив и за централно грејање

Како је половином фебруара најавио Горан Новаковић, републички министар рударства и енергетике, у току су интензивни преговори овог Министарства са банкарима у Србији, па је "реално очекивати да ће поједине банке ускоро одобравати кредите за куповину дрва и угља, као и дугорочије кредите за прикључење на топлотводе градских топлана". Министар је најавио да ће се новцем из донација и материјалном подршком банака убрзо оформити одговарајући посебан, намески фонд. Кредите ће вероватно моћи да користе грађани који имају текуће рачуне код банака које одобравају ове кредите. Не искључује се ни могућност отплате прикључка на топлотводе преко месечног рачуна градских топлана.

Цене и социјални програм

- Због свега поменутог, није логично да потрошачи електричне енергије плаћају различите цене утрошеног киловат-часа, већ она мора бити за све потрошаче иста и да расте до нивоа који ће омогућити електропривреди да послује по принципу "трошкови плус" - сматра др Бајић. - Односно, да за годину-две достигне цену од минималних четири цента по киловат-часу. Имајући у виду економске могућности привреде и становништва, као и затечену структуру потрошње, ове промене би требало да буду сукобне и учестале. На државним органима остаје задатак да неизбежно висока повећања цене електричне енергије прате изабалансираним социјалним програмима, за угрожене категорије потрошача. Пошто су многи потрошачи у претходном периоду били стимулирани да пређу на ноћно коришћење струје путем ТА пећи, ангажована снага би требало да се рачуна само на бази утрошене дневне, скупле, енергије. То је у интересу и електропривреде и потрошача. Тиме би се приводели сви потрошачи да се са дужином пажњом и рационално односе према електричној енергији као најквалитетнијем облику енергије.

других, неквалитетнијих енергената - каже др Бајић. - Цена топлотне енергије не покрива ни трошкове горива у топланама, тако да градови субвенционирају те потрошаче - на рачун свих осталих грађана! Истовремено, ти потрошачи често прибегавају дневном догревању (у доба највеће потрошње) - за њих, јефтину електричну енергију. Наиме, њихова потрошња најчешће не прелази 600 киловат-сати (зелена тарифа).

На тај начин су ови потрошачи двоструко повлашћени,

Предности природног гаса и гасификације

- Посебан значај у наредном периоду мора имати предвиђена гасификација широке потрошње у нашим градовима - истиче др Бајић. - Опција повећаног удела природног гаса у задовољењу енергетских потреба је, већ подуже - стратешки опредељење развоја наше енергетике. Учеће природног гаса у подмињању потреба сектора широке потрошње у Европи је око 38 одсто, док је у нашој земљи само око девет одсто! Основни разлог за такву ситуацију у Европи су: енергетске, економске и еколошке предности природног гаса, као енергента за задовољење топлотних потреба код тих потрошача (кућање, грејање, припрема потрошне топле воде, хлађење...). Ефекти примене природног гаса у овом сектору су врло високи због остварења високог степена искористивости гаса. Тако он представља оптималног супституента (замену) електричне енергије. То може да има посебан значај у нашој земљи.

Илустрације ради, како наводи др Бајић, мања потрошња струје за грејање индивидуалних потрошача за око две хиљаде гигават-часова (брuto), водила би смањивању вршних оптерећења за чак око 700 мегавата! А да би се супституисало поменутих 2000 GWh струје, потребно је утрошити око 220 милиона кубних метара природног гаса, "што не би представљало већи проблем за увоз и већ изграђену мрежу".

снага је износила 6.812 м W, односно за око пет одсто мање него што је то било - последњег дана 1998. године. Тада, пре три године, је на минус два степена Целзијусова (досадашњи максимум потрошње од 149 милиона kWh), достигнута вршна снага од 7.189 мW!

Међутим, поред позитивних ефеката, нови Тарифни систем је - по др Бајићу - изазвао и одређене последице. "Веома ниске и дуготрајне температуре у децембру, самим тим и висока потрошња струје и примена новог Тарифног система, као и грешке

техничких разлога (немају подрум или димњак, а на једном су бројилу); еколошких разлога (јер се налазе у најзагађенијим деловима града); социјалних разлога (сами су, стари и не могу да носе гориво на више спратове)".

Уз све предложено, стога је по др Бајићу, неопходно да се сви облици енергије доведу у паритетан однос и да се тежи да што пре "енергија постане роба", јер садашњи ниво цена и паритета доводи до забуне и ствара лажну слику о енергетским и економским могућностима земље и изазива социјалне проблеме. Препоруку Светског савета за енергију, који су прихватиле Светска банка и остале међународне финансијске организације јесте - да се укине субвенционирање потрошње енергије за све категорије потрошача, јер директно утиче на рационално коришћење и штедњу енергије.

- Тиме би се у градовима омогућило бржи развој гасификације широке потрошње, затим веће коришћење угља, примена нових и обновљивих извора енергије и повећала би се енергетска ефикасност укупне енергетике - наглашава др Бајић. - То је могуће само мерама енергетске и економске политике у оквиру Републике и СРЈ. Оне би се морале - пре наредне грејне сезоне - разрадити, усагласити и доследно и свеобухватно спроводити. Реч је о: начину кредитирања куповине угља и дрва и одговарајућих штељивих, пећи и комби-котлова; о развоју малих складништа угља, дрва и течног нафтног гаса; о развоју локалних рудника квалитетног угља и брикетирањима; о паковању квалитетног угља у врећама од 20 до 50 килограма; о стимулацији коришћења нових и обновљивих извора енергије (кредити и царинске олакшице); о смањењу царина при увозу квалитетних угљева из иностранства...

М. Чолић

ЗАРАДЕ ЗАПОСЛЕНИХ У ЈАВНИМ ПРЕДУЗЕЋИМА

Уредба "пошврдила" споразум Владе и Синдиката ЕПС-а

Маса новца за зараде у ЕПС-у у јануару може да буде до десет одсто већа од децембарске

Висина зарада запослених у јавним предузећима, на и у ЕПС-у, регулисана је Уредбом Владе Србије објављене у Службеном гласнику број 5/2002. Уредбом су дефинисани услови за евентуални раст зарада. ЕПС је услове из Уредбе задовољно, тако да зараде у ЕПС-у или прецизније речено, маса за бруто зараде, може у односу на ону, исплаћену у децембру прошле године, да порасте до десет одсто

Ово нам је рекао **Младен Сервенти**, директор сектора за глобалну економију у Дирекцији ЕПС-а за економске и финансијске послове.

Уредбом Владе Србије, како нам је рекао **Јован Станојевић**, члан преговарачког тима Синдиката ЕПС-а, "покривено" је оно што је у преговорима представника Владе и Синдиката ЕПС-а постигнуто и "записано" у Споразуму Владе и Синдиката ЕПС-а, а који су потписали **Горан Новаковић**, министар рударства и енергетике и **Милован Ранковић**, председник Главног одбора Синдиката ЕПС-а. У Споразуму је наведено да ће зараде у ЕПС-у, у јануару ове године, у односу на оне у децембру прошле годи-

не, линеарно порастати за 7,5 одсто. То "линеарно" значи да ће се за тај проценат сваком запосленом повећати зарада. Подсећамо још да у бруто зараду, по поменутом споразуму "улази" дванаестина регреса за годишњи одмор и, наравно, топли оброк.

У Уредби, пак пише да "маса зарада може да порасте до десет одсто". Сматра се да 7,5 одсто није спорно. За оних 2,5 одсто се чека тумачење надлежних министарстава. Наиме, како каже Младен Сервенти, на масу зарада за јануар сагласност даје Министарство за рударство и енергетику, уз претходну консултацију са Министарством за економију и финансије и Министарством за рад. До 22. фебру-

ара, (кад је овај текст писан) сагласност, односно тумачење Министарства рударства и енергетике није стигло у ЕПС. Очекује се да ће стићи до 25. фебруара, јер јануарска зарада (други део) треба, по договореној динамици, да се исплати до краја фебруара.

Постоји у Уредби и одредба која дефинише могући раст зарада у наредним месецима. По мишљењу Младене Сервентија и његових сарадника, она је тако срочена да ће, по свој прилици и за њену примену надлежно министарство морати да "приложи" тумачење или упуство. По оном како пише у Уредби, евентуални пораст зарада у наредним месецима "рачунаће се кумулативно за три месеца". Шта то "кумулативно" значи и какве ће последице имати на висину зарада, надамо се да ћемо ускоро сазнати.

Л. Бечејац

ДОБРО ЗИМСКО ИСКУСТВО ЈП "ПАНОНСКИХ ЕЛЕКТРАНА"

Комбинована производња - најбоље решење

Истовременом производњом електричне и топлотне енергије и технолошке паре може се уштедети 20 одсто, у односу на широковат рад топлана у аутономном режиму

Током прошле године у погонима ЕПС ЈП "Панонске електране" ремонтни су урађени веома добро, можда најквалитетније у последњих десетак година, каже директор овог предузећа **Витимир Краварушић**. - То је допринело и доброј зимској искорисћености свих капацитета - за комбиновану производњу електричне и топлотне енергије и технолошке паре.

Због актуелне електроенергетске ситуације, од ангажовања термоелектрана у Новом Саду, Зрењанину и Сремској Митровици првенствено због диспаритета цена гаса основних енергената - гаса и мазута и цена струје, било је рентабилније - увозити струју. Производња топлотне енергије у аутономном режиму, још је скупа. Процењује се да је најисплативија комбинована производња. У нашим погонима остварује се тада чак 20 одсто уштеде, у односу на самостални рад топлана.

Зато се током ове зимске сезоне, а захваљујући договорима постигнутим на релацији Министарства енергетике и рударства - Електропривреда Србије - НИС - "Гас", град Нови Сад и ЈКП "Новосадска топлана" - из сва три погона "Панонских електрана" производи и електрична и топлотна енергија, као и технолошка пара. Практично, од новембра прошле године, термоелектране су стално ангажоване. То је само потврдило да се грејање станова и пословних простора најквалитетније обезбеђују управо - комбинованом производњом у нашим објектима.

Важно је истаћи да смо током кампање прераде шећерне репе, радили без застоја и проблема, што је још један доказ добре припремљености и добро урађених ремонтних - каже Краварушић. - И за ову годину се у том домену планирају обимни радови. Благовремено су обезбеђена средства и урађене припреме, што нас обавезује да припреме за зимску сезону

2002/2003. године урадио још боље и тиме обезбедимо поуздан рад свих термоелектрана. Финансирање ремонтних радова обезбеђено из средстава Владе Републике Србије, донација, из реалних прихода Електропривреде Србије и сопствених средстава.

ТЕ - ТО "Нови Сад"

Како сазнајемо од Краварушића, светски тренд је управо - обезбеђивање енергије из комбинованих процеса производње, те се и у "Панонским електранама" очекује да ће усвајањем и применом Закона о енергетици овај процес бити адекватно третиран, а да ће се у процесу реструктурирања Електропривреде Србије адекватно решити и питање цена и реалног тржишног пословања.

Иначе, у току лета 2001. године Термоелектрана-топлана "Нови Сад" је, на бази договора електропривреда Србије и Црне Горе, производила и струју за Црну Гору (која је обезбедила неопходан мазут).

А. Брзак

АКТИВНОСТ СИНДИКАТА ЕПС-а

Шта смо постигли преговорима

Поштыујући посебни колективни уговор постигли смо договор да се за месеце: октобар, новембар и децембар 2001. з. исплати разлика накнаде за топли оброк у износу од **по 1.145 динара** месечно, као и разлика прекодела регреса за 2001. з. у износу **1.090 динара**.

Део тих разлика сће добили уочи новоформишњих празника, док ће се за зараду за месец фебруар добити још једну разлику у износу **1.145 динара**.

Укупна сума разлика регреса и топлог оброка за раднике ЕПС-а износи 220 милиона динара, или 40% од укупног платног фонда за један месец.

Обезбедили смо повећање плата, регреса и топлог оброка

Применом члана 4. Споразума, формира се нова просечна зарада за јануар за запослене у ЕПС-у, на тај начин ишће се просечна зарада исплаћена у новембру за месец октобар 2001. з., увећава за **7,5% ишће износи 10.621 динар**.

Тако обрачунајћа просечна зарада се дели на четири, па се ишће добија нова вредност накнаде за топли оброк у износу од **2.665 динара**.

Такође се просечна зарада дели са 12 и ишће се добија износ дванаестине регреса у износу од **885 динара**.

Тако се збиром горе наведених пара добија нова просечна зарада по раднику ЕПС за месец јануар 2002. з. и она износи:

10.621+2.665+885=14.161 динар
Ова вредност просечне зараде по раднику ЕПС-а ће се увећавати за сваки месец по 1%. Уколико се догоди да у једном месецу индекс цена на мало прође 5%, штада ће се зарада кориговати са истом разликом.

Ово представља значајно повећање зараде, која ће бити досића већа за раднике чија је зарада испод просека ЕПС-а, а нешто мања за све који су изнад просека ЕПС-а.

Повећање зараде запослених у ЕПС-у за јануар 2002. године, у односу на октобарску зараду исплаћену у новембру 2001. з. износи **32,4%**.

* * * * *

Преговори, иришисак и аргументи, предуслов успеха

Све смо ово изборили после више рунди преговора са представницима Владе Републике Србије, користићећи при томе различите врсте иришисака, низ аргумената и ослањајући се на иодришску и стиручну помоћ експертима и наших стиручних консултанта.

Уз синдикални иришисак и уз добро осмишљене преговоре, добили смо далеко више него неорганизованим октобарским иштрајковима.

Показало се да се квалитетним, добро иришљеним преговорима, без велике медијске буке, без више и таламе тојединих самозваних синдикалних лидера, може доћи до остварења реалних захтева. Наравно, рејко се може увек остварити максимум и увек се може очекивати више.

Шта нам је сада главни задатак?
Сада се иришремамо за ишеке преговоре око реорганизације ЕПС. Чекају нас далеко тежа ишкушења, јер су у ишћања многа радна места, судбине радника који могу остварити без посла! Све је то врло ишеко и болно.

Примери Засиаве, ФАП-а и сћечаја банака, најбоље вам говоре о ишежини посла који стоји иред Синдикајом радника ЕПС-а, али и иред свима вама!

Од свих нас и вас зависи какав ће смо Синдикај ишћати и да ли ће смо успети да заишћити своје ишћивене ишћере.

Синдикај сће ви, а не синдикално руководсће!

Ишћите то сћално на уму, када кришћује ире рад Синдикајта!

Од Синдикајта се не може само ишражити, већ му се мора и давати: своје активно учешће, лично ангажовање, своје слободно време!

Немамо више пара на ишеке и заишће вишћивамо да ишћитише рад свој Синдикајта и да се заједничким снагама изборимо за наш сћашус и нашу будућност!

Грански синдикај радника
Електиропривреде Србије

РУДНИЦИ СА ПОДЗЕМНОМ ЕКСПЛОАТАЦИЈОМ У ПРОЦЕСУ РЕСТРУКТУРИСАЊА ЕПС

Тржиште кроји стајус

У саставу ЕПС-а бар до основне консолидације привреде? - Зашио је дошло до подбачаја од 20 одсто у производњи угља?

Стручњаци ЈП "Подземна експлоатација угља" виде своје руднике у предстојећем процесу организационог и техничко-технолошког реструктурирања ЕПС-а у периоду основне консолидације привреде - у саставу Електропривреде Србије. Њихов каснији статус, како истичу у ПЕУ, зависиће од неколико фактора. Првенствено, од учешћа овог угља у производњи електричне енергије, од потреба индустрије и широке потрошње за угљем високог квалитета, могућности из Закона о концесијама, заинтересованости нових улагача, итд.

- Када је реч о перспективи ових рудника, јасно су се разграничиле две групе. У првој су рудници "Рембас", "Соко", "Лубница" и "Штавал". Они имају резерве угља за више од десет година експлоатације и за њих су потребна улагања да бисмо повећали производњу у складу са могућностима пласмана.

Пошребно 25 милиона динара за истражна бушења

Планом за 2002. годину у ЈП ПЕУ нису предвиђена улагања у истражне радове у нова налазишта угља. Истражна бушења, геолошки, лабораторијски и други радови спроводеће се за одржавање континуитета производње и замене појединих ревира или јама у постојећим рудницима. За планираних 8.100 метара истражног бушења потребно је обезбедити око 25 милиона динара.

- Од текућих геолошких радова највише се очекује у рудницима "Соко" и "Рембас". Тамо је могуће знатно проширити резерве угља. Потенцијалне резерве тимо би се превеле у вишу категорију, што је сигурно улагање за раст производње у наредном периоду - напомиње Милановић. Од потенцијалних нових локација занимљиво је лежиште каменог угља "Погорелица" у Ибарским рудницима, где се налази око 1,6 милиона тона угља, а експлоатација би се вршила површинским путем. Значајна су и лежишта квалитетног мрког лигнитног угља "Бајовац" код Краљева и мрког угља "Мелнице" код Пожаревца.

За остала четири рудника, чији је век ограничен количинама угља преосталим у лежиштима, решење представља њихова постепена преоријентација на замеске капацитете (експлоатација борних минерала, бетонских глина, мермера, талка, кварцног песка итд.) - каже Радовије Милановић, директор ЈП ПЕУ.

- Највећи адут за опстанак, реструктурирање и развој рудника подземне експлоатације је чињеница да за угљем високог квалитета постоји тржиште, као и да ће покрета-

ње индустрије увећати његову тражњу - истиче Милановић.

Негајиван уштикај иштрајкова и нештајива

Протекле године у јамама са подземном експлоатацијом произведено је 550.000 тона комерцијалног угља, 80 одсто од плана. Подбачај је настао због недостатка експлозивних средстава у прва три месеца (када је "изгубљено" најмање 60.000 тона угља), нестације основног репроматеријала и неповољних лежжних услова. На мању производњу директно су утицали и штрајкови запослених. Остварен је ипак, планирани јамски учинак тако да се укупан рад оцењује задовољавајућим.

У другој половини године из ЕПС-а, односно Владе Србије стигла су значајна средства за ремонт. То је омогућило да се уради више послова на ремонту система за транспорт, вентилационих система и јамских просторија.

Према речима Милановића, у овој години је у свих осам рудника планирана производња од укупно 670.000 тона угља. Пошто се запосленима у предузећу плате сервисирају из ЕПС-а, приходи од продаје угља довољни су за одржавање и набавку основног материјала. Испуњење плана производње у 2002. години зависиће првенствено од средстава добијених за извођење инвестиционих радова и за набавку потребног репроматеријала. У противном, средства ће се из производње прелити на неопходне инвестиције. Неопходно је и интензивирање радова на истражном бушењу, како би се оно остварило на планираних 8.100 метара.

Нейтржишне цене угља

- Велики проблем у пословању ЈП ПЕУ представљају цене угља. Њих формира и доноси Управни одбор ЕПС према калоричној вредности угља, тако да на њих не утичу асортиман и тражња на тржишту - истиче Милановић. Ове зиме, услед велике тражње цене угља на тржишту су знатно премашивале званичну цену у рудницима. Приоритет у набавци тржишних класа, на основу одлуке УО ЕПС-а дат је рудницима ЕПС-а и заштићеним потрошачима. Део асортимана који "претекне" продаје се за текуће пословање. Услед оштре разлике у ценама угља из рудника ПЕУ и тржишних отвара се широк простор и за различите манипулације. Све те проблеме могуће је превазићи само формирањем цена угља према тржишним условима и окрупњавањем ситног угља и претварањем у комерцијалне класе.

Највећи проблем у пословању ових рудника представља комбинација застареле опреме и неповољних лежжних услова. То за последицу има ниску продуктивност и високу производну цену угља. Недостатак средстава елиминисао је готово сву механизацију и високо-продуктивну опрему. Минимално обнављање утицало је да је опрема стара 15 до 20 година. Послуже се у условима сталне нестације репроматеријала, посебно из увоза. Све већи проблем представља и недостатак радне снаге. Низак ниво јамских зарада и бесперспективност одвлаче младе људе од овог занимања. За рударске кадрове држава већ више од двадесет година не даје посебне бенефиције.

М. Филиповић

ПОПРАВКА БАГЕРА У "КОЛУБАРИ"

Немачки кредити за "гладар 2"

Један од већих захвата у овој години у области ревитализације капацитета ЕПС-а биће несумњиво оспособљавање "гладара 2" на Површинском копу Поље "Д" и "Колубари". Моћна рударска машина, која је у великом пожару оштетена пре неколико година, биће поправљена и оспособљена за рад у следећих неколико деценија.

Поред капацитета у термоелектранама, ЕПС је на међународном тендеру кандидовао и ову рударску машину. Све формалности за старт овог посла већ су обављене, а са немачким банкама закључен је и уговор о обезбеђењу неопходних финансијских средстава. На тај начин обезбеђено је 7,5 милиона евра. Главни извођач радова биће немачка фирма ФАМ, која ће као кооперанте ангажовати српску машиноградњу и електроиндустрију. Испред конзорцијума домаћих извођача "Колубари-Метал" је поверено да буде носилац послова, а у већем обиму на појединим захватима учествоваће још ГОША и "Дола".

Велики багер из породице "Такраф" расклопљен је и у деловима транспортован до монтажног плаца у Зеокма. После ове реконструкције поново ће бити повезан на један од система Поља "Д", највећег рудника у Србији, који би у овој години требало да реализује више од половине укупне производње угља у Басену "Колубара".

Т. Ж.

ЗЛОУПОТРЕБЕ И У ПОСЛОВАЊУ ЈП ПК "КОСТОЛАЦ"

Штеће већ достиигле 16 милиона марака

У протеклих десет година ово предузеће оштетено кроз мултилатералне компензације, штећине уговоре, јоновна илања експлоатационог земљишта, изојамљених и невраћених основних средстава, нереалан ошћис оирме, набавку делова ио знаишо вишим ценама од иржжишних... Подише и прве кривичне ирџиве

Злоупотребе бившег руководства у протеклих десет година нису мимониле ни пословање ЈП Површински копови Костолац. Износ штета предузећу насталих на основу различитих финансијских малверзација само у последњих пет година достигао је 16 милиона марака. Злоупотреба је, како је саопштила Комисија за испитивање законитости рада, финансијског пословања и коришћења средстава на конференцији за новинаре одржане 7. фебруара 2002. у овом предузећу, било у свим облицима пословања и то од развлачења основних средстава, поновног плаћања експлоатационог земљишта, штетних уговора, перереалног отписа, као и отуђивања опреме, па све до плаћања делова по ценама знатно вишим од тржжишних, натуралних стаменних уговора и злоупотреба у продаји командног угља.

- Черупање ПК Костолац почело је још 1991. године, због чега је надлежним органима упућен и захтев да такве злоупотребе не могу застаревати и да би их требало испитати у том читавом периоду - истакао је Иван Грубетић, председник ове антикорупцијске комисије. У експлоатацији земљишта, тако, поново је у 1999. години плаћано оно што је откупљено још 50-тих година, а при томе се нису поштовали пројекти којима су такве парцеле биле предвиђене. Посебну причу представљају тзв. трајни засади на њима, а који су достигали енормне износе.

Према речима Славомира Живановића, члана ове комисије, пописом основних средстава утврђено је да недостаје 11 трактора, цистерна од 5.000 литара (на циглани у Пожаревцу), два камиона, десет тракторских приколца, струг за метал, велики број гарнитура за бушење бунара. А само једна таква гарнитура - којих нема довољно на тржишту а налазе се у власништву запослених у предузе-

Угљем често иредмећ финансијских малверзација: ПК "Дрмно" Снимок: А. Рашић

ћу - кошта 50.000 марака. Утврђено је да недостају и километри цеви за бушење бунара, а само метар кошта 400 марака.

Руководство ПК Костолац у 1999. години уступило је и више агрегата. Таква машина од 225 киловата - и то на основу усменог договора - на реверс од шест месеци дата је предузећу "Броларство", друга је на коришћење уступљена Грапском долову Пожаревца, а наредна два и то у веома нејасан уговор добили је ХК "Бамби". Ови агрегати, чија је цена између 150.000 и 200.000 марака, још нису враћени.

- За неколико милиона марака утврђено је да немају законску подлогу регуларног пословања. Резервни делови, речимо, лежжари и за пет пута више су се плаћали од тржжишних цена - напоменуо је Новица Антић, председник Синдиката ПК Костолац. И то наплаћивали су се немачке производње, а уграђивали су се румунски лежжари. Мале приватне фирме ницале су и гасиле се преко ноћи, јер се тако омогућавао одлив капитала из предузећа. Потпуно је био штетан и натурални уговор из 1995. године са предузећем ЕКОН о изградњи 31 стазна за раднике, по којем су се они плаћали угљем и то без прецизијаних цена и вредности. За њих је, наиме, требало испоручити 97.000 тона угља, чија је вредност око три милиона марака. Станови још нису завршени, а испоручене су 62.000 тона угља.

Злоупотреба је било и са становама грађанин из фонда солидарности који су додељени као кадровски, па адаптирани о трошку предузећа и затим откупљивани по ниским ценама. Запосленима који нису добили кадровске станове дељени су стаменни кредити чија отплата још није почела. А једном "врсно" кадру из Београда у хотелу "Костолац" и то у комерцијалном делу плаћана су два апартмана за које је кирија месечно износила 42.000 динара.

Антикорупцијска комисија утврдила је да је са костолачких копова нестало и око 200.000 тона командног угља, а велике количине и то у вредности од пет милиона марака нечијом кривцом затрпане су јаловном. Комисија ће тражити и обнову процеса отуђења у тзв. угљеној афери из 1997. године, а када је нестало угља у вредности од 1,5 милион марака.

- Поднете су и прве кривичне пријаве, али да се не би реметио ток истраге имена се до покретања оптужница неће саопштавати - рекао је Грубетић. А један од разлога је и то што су чланови комисије у протеклих месец рада добијали претећа анонимна писма.

М. Ф.

НАБАВКЕ ПО НОВОУСВОЈЕНОМ ПОСЛОВНИКУ И СТАНДАРДИМА

Уштеде 20 милиона марака

Набавка опреме, резервних делова, репродуцираног материјала и услуга за употребу ЈП ЕПС већ је у шоку и у складу са одредбама усвојеног Пословника 14. децембра прошле године. Овом документу претходила су стручна сагледавања и даје су оцене досадашњег начина набавке. Предстоје послови око унапређења и рационализације набавке, а у складу са наредним акцима системима квалитета

За набавку опреме, делова, репродуцираног материјала и услуга ЕПС-ови издаци прошле године износили су неколико стотина милиона долара, ове године та сума биће двоструко већа. Ово нам је на почетку разговора за лист "ЕПС" истакао **Михаило Ристић**, помоћник директора Центра за квалитет ЕПС-а.

Генерални директор ЈП ЕПС др **Љубомир Герић**, дао је 21. јуна 2001. налог о припреми Процедуре набавке производа и вршења услуга у ЈП ЕПС и ЈП у његовом саставу, а у складу са актима система квалитета према стандардима ИСО 9000, укључујући и услове и критеријуме за избор добављача и извршиоца услуга. Герић је задужио директора Центра за квалитет ЈП ЕПС, да у сарадњи са директорима дирекција и центара ЈП ЕПС, директорима ЈП и руковођицима за послове квалитета, реализује наведени налог. У том циљу урађен је Пословник о набавци опреме, резервних делова, репродуцираног материјала и услуга - рекао је Ристић.

Стручњаци Центра за квалитет су услагасили Пословник са одредбама Нацрта закона о јавним набавкама, а између осталог и са: отвореним и рестриктивним поступком, истраживањима и анализама тржишта, прибављањем докумената о финансијском и правном стању испоручилаца. Испоручилац мора бити регистрован код надлежног органа, против њега не сме бити подигнут поступак принудног поравнања, стечаја или ликвидације, па чак и да у року од пет година пре објављивања набавке није кажњен за кривично дело, привредни преступ или прекршај - нагласио је Ристић и додао: Испоручилац пре закључења посла, мора да измири доспеле порезе, доприносе и друге јавне дажбине, да располаже финансијским капацитетима и да доставе тачне податке.

После доношења поменутог Пословника дата су појашњења његових одредаба. Уследили су договори са надлежнима у ЕД, ЕПС-у, ТЕ, ХЕ, "Електроистоку" и рудницама угља, а презентација овог документа ће се обављати и даље у већим ЈП, према областима рада. На нивоу ЕПС-а одређен је стручни тим који предводи **Даница Вуковић**, директор Дирекције за промет, спољнотрговинске и девизне послове ЕПС-а.

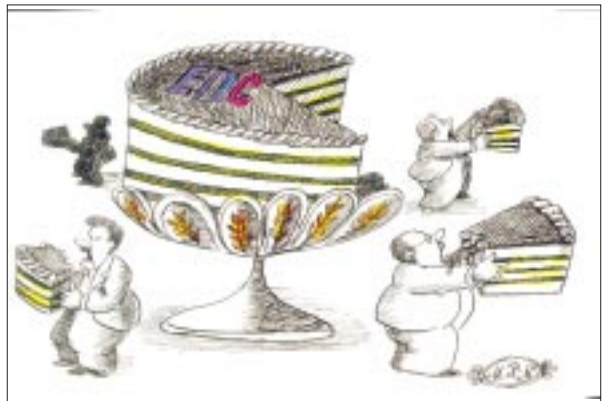
У овом стручном тиму заступљени су представници дирекција, центара, већих ЈП - објашњава Ристић и наглашава да ће тим сачинити организационо упутство за набавку опреме, резервних делова и репродуцираног материјала и услуга, као и Организационо упутство за оцену и избор испоручиоца опреме и извођача радова.

У Центар за квалитет ЕПС-а већ је пристигло око 500 захтева за добијање "Знака квалитета ЕПС-а" (нису још сви оцењени). Само заједничким радом Дирекција, Центра за квалитет и ЈП, могу се санкционисати испоручиоци опреме "ташна-машна" и "продавци магле", прекупи, а неки од њих су рапили и у 2001. години - наводи Ристић. Пословник би требало да помогне испоручиоцима некавалитетне опреме да побољшају квалитет, затим да се спрече малверзације, неконтролисано богаћење и да се постигну велике уштеде (процена је да би оне могле износити око 20 милиона марака), затим да се овим документом смањи број посредника и да се повећа ефикасност рада.

Биће тешкоћа, додаје Ристић, и око усклађивања документације, али се све то мора довести у ред. До сада су се набавке обављале у ЈП ЕПС, на основу Статута ЈП ЕПС-а. Одлука о начину располагања и управљања средствима, петогодишњим и годишњим плановима и упутствима. Набавке су се вршиле на нивоу ЈП ЕПС, ЈП и делова ЈП, и то углавном, компензацијама и мултилатералним компензацијама, па је тако долазило до драстичног повећања цена и избегавања конкуренције. Није се поштовао интерес предузећа приликом закључивања уговора. Уговори су се закључивали са предузећима, чији су чланови управе, као и надзора запослени у ЈП ЕПС или јавним предузећима. Такође, није било ефикасног праћења набавке, није било контроле квалитета и долазило је до великог одливања средстава у приватне цеповете. У ЈП ЕПС није био уведен систем квалитета према стандардима ЈУС и ИСО 9000.

Ристић је, на крају, подсетио да је ново пословство решило да се из основа промени начин набавке, о чему сведоче и новоусвојена документа.

А. Радић

ЗА НЕИСПЛАЋЕНЕ НАКНАДЕ ЗА ИНОВАЦИЈЕ, ОД ПРЕ ДЕСЕТ И ВИШЕ ГОДИНА, ЈП ТЕНТ ЛАНЕ ДУГОВАО 19 МИЛИОНА ДИНАРА

Камате надувале износе

Под извршним судским пресудама 15 предмета, са 24 иноватора. - За 11 иноватора исплаћено 7,5 милиона динара на основу "репрограма" дугова, у ратама на сваких 20 дана и уз оштре камате. "Највећа" иновација по уговору вредела 3,6 милиона динара

Рачун ЈП Термоелектране "Никола Тесла" у знатној мери блокиран је нараслим дугом због - неисплаћених накнада за иновације. Иако такви уговори, углавном, датирају још од пре десет-петнаест година са исплатом иновација стално се каснило, што је и био разлог да ови радници ТЕНТ-а пресавију табак и ту же сопствену фирму. А у извршним судским пресудама камате су знатно увећале ове износе, па у укупном дугу ТЕНТ-а физичким лицима, иновације "учествују" са 37 одсто (испед њих само су дугови за експроприсано земљиште). Износ тих дугова у протеклој години, са каматом обрачунатом до августа 2001. године, достигао је 19 милиона динара. Дуг би био и већи да није у целости враћен за осам предмета у укупном износу од 911.000 динара.

Под извршним судским пресудама тренутно је 15 предмета у којима има 24 иноватора (више је њих, наме, учествовало у појединим проналасцима). Постизањем споразума о "репрограму" ових дугова са 12 иноватора из седам таквих предмета, од којих само један није прихватио отпис камате, њима је у ратама на сваких 20 дана до сада исплаћено 7,5 милиона динара. Уколико се исплате наставе по договорним роковима, а месечно се за њих издваја 800.000 динара, биће и завршене у овој години - каже **Драгомир Марковић**, заменик директора ЈП ТЕНТ.

Укупан дуг за тих седам предмета, иначе, износи 11,5 милиона динара. Веће појединачне накнаде иноватора укупно износе 8,5-9 милиона динара. Са великим износима, међутим, у току је реализација још два судска предмета, такође за "старе" иновације.

Закон удесетостручио износе накнада

Основни проблем када је реч о иновацијама је што се због износа добијених накнада заборавља оно што је много важније за предузеће. А то је колики је њихов ефекат био у смањивању трошкова пословања - истиче **Марковић**. - Јер, смисао иновација управо је у томе да се са њима фирми "направе" паре. Парадоксалној ситуацији по питању висине надокнада иноваторима доприноси је изменеи савезни закон о патентима из 90-тих година, који их је - удесетостручио! Уместо раније да се од остварених уштеда за њих издваја један одсто, овим актом тај износ је повећан на десет одсто. Таквај принцип примењује се једнако за све привредне гране, упркос томе што техничка решења истог инвентивног нивоа остварују неупоредиво веће ефекте, на пример, у електропривреди у односу на текстилну индустрију. То је и главни разлог ових "високих" накнада у ЕПС-у, а које посебно "буду очи" и због смањених зарада запослених. Покушаји комисије за иновације да имајући у виду закон "испеглају" појединачне надокнаде њиховим довођењем у реалније оквире показали су се као немогућ задатак. На све то надовезала се још и беспарица, због које ТЕНТ дуго година није измири-

вао ове обавезе. Последича тога су судски спорови и ревизије ових уговора. Судови су по тим предметима одлуке доносили у складу са законом, а још није било случаја да је неком од иноватора оспорено право на накнаду.

Три нивоа иновација

У ТЕНТ-у иновације се деле у три нивоа, а за њих је надлежна комисија за иновације. То су, најпре, корисни предлози, за које ау-

Највеће појединачне накнаде

За своје узме четири иноватора ТЕНТ-а укупно потражују шест милиона динара. Највећа међу њима појединачна накнада износи 3,6 милиона динара. Следи иноватор којем се дуговао два милиона динара, а исплаћено му је 1,6 милиона динара. Више од милион динара, појединачно, издасе иноватора. Све се ово односи на извршне судске пресуде.

тор ужива право на једнократну накнаду на основу уштеда од њих у том периоду. У њих спадају и иновације код којих се финансијски ефекти не могу измерити (у екологији, на пример), а паушалне износе ових накнада, уз комисију одређује и директор ЈП. Други њихов ниво представљају техничка унапређења за које се накнада остварује на основу петогодишњих уштеда. У трећу категорију спадају проналасци - мали патент и патент са два нивоа заштите, односно на десет и 20 година и за њих су накнаде највеће.

Цела ова активност већ дуже време је у застоју, не функционисао је комисија, нема нових уговора, опао је знатно број пријављених иновација, а не решавају се ни поједини нови корисни предлози - напомиње **Марковић**. А решење не може бити да се на томе више не ради, јер се онда ни проблеми на које се наплаћа неће отклањати. На нивоу пословства предузећа постигнут је, стога, договор да се доношењем новог правилника са реалним износима накнада, покрену ове активности до краја године.

Неколико стотина иновација примењених у ТЕНТ-у, израчунала су у предузећу, донело је ефекте у висини неколико десетина милиона марака. У споровима вођеним на суду износе накнаде судски вештаци су најчешће повећавали, што значи да се и на тај начин "доказивала" њихова корист за предузеће. Довитљивост и лични ангажман наших стручњака, испољени нарочито у претходним тешким годинама, доказ су да таквај ослојан на сопствене снаге треба неговати. А у ТЕНТ-у, према речима **Марковића**, укупан износ који се до краја ове године по споразуму иноваторима плаћа за накнаде из уговора једнак је, рецимо, проценту од 2-2,5 одсто у поређењу са фондом плата.

М. Филиповић

Стирујање њо ЕПС-у

Постоји једна теорија њо којој ћрасе и Србин - ако преживе децембар и јануар - живеће још годину дана. За ћрасе сам сигуран, али се на овој другој не бих кладио! На самом ѡчелкују године, бригама краја нема. Некакав Радио 202 (ова бројка 202 је, ваљда, број слушалаца) је ѡвего велику акцију са називом "Стирујање њо ЕПС-у". Жале се на цену стирује, ћарифни системе, искључења нећлајћина, снижење наћона... Прикључило им се - кажу - око ћола милиона слушалаћи, али и оћићор, и некакав независни синдикаћи. Ситијаћу оћромене количине уверда, и оћићуби. Неверовачно, ситићи, и не мислиш! Кољико ја знам - ако се ѡвећа оћићор - ћад наћона се ѡвећавала, неко је ћићу ѡбјрка лонћиће, а можда је ћукао и чанак. Елем, децембарски рачуну су много ћодитићи ћензице, стируњаћи кажу да је ћићу узрок ситреса коћ овој народа. Наравно, коћ нас је све наћоћко, са јућа дувајућу хладни ветрови. Нићлице оћейћи узели ћићићалке, и ћићерје, ћодитићи се на демонсћи рачице. Кажу да ћи је ова властћи ћозивала да не ћлаћају стирују, у сред Нића било буре у које су баћали рачуне за стирују. Значи - криво је буре! Сада нека намесце много веће буре, ћодбаћу ћићићалке и шерје, јер свако буре је мало, а властћи велика, и нека ћлаће ћићићоршину стирују. Да живимо као сваки нормалан свейћи, није ћићешко ћићићу фини.

А ова нова година је бачи ћино ћочела. Паљо је ћићу снега, сада је оћићоћило, али ДОС никакко да одобрн оћићићење снега, коћи би наћућно неће акумуљације. Ђићићоршачка корпнја је све ћећићићија, а ћиме и живићи. Овакав, и овде. Још мало ћа ће нам ћелпннн корпје цабе. Кажу да је председник СРП био у Ваћићићићићу цабе, а није. Био мољићевни доручак. Брзо се враћићо, они доручкују на браќа, а не вреди их мољићићи. Премијер био у Ђујорку, али имао ћићићићићићу ћуна 4 дана. А, Мило ћићућу у шорбу прнцнћи, и лоцу, и шншо на вечеру са Соланом у Бриселу. Враћићу се ћразне шорбе, ћи је једино снћурно, а снћурно су једини симболи ћрнћорске независностћи - ћрнцнћи и лоза. Изљедла, браћа Срби, и Ђрнћорзићи ће наћи заједнички језик на шћанском, у Бриселу. Има наде, јер се ми нићића не ћићићам.

Сћварно, има наде, донейћи су многи ваљани закони, а обећавају и борбу ћићићив корућићије. Неки се брнну, јер ако укннемо мићићу и корућићију у здравсћићу - како да се лечимо?! Министћар правде обећао ћлаће судијама од најмање 1.000 марака, неће ћићу ваљатићи, до сада смо их ћодмићивали са 100 марака, ћираћиће оћейћи мићићу у висини ћлаће.

Обећава и министћар ћићлице бесћомпнрнску борбу ћићићив криминала, учинио је и први корак у ћићу првнћу - ћоклонно је министћирима и члановима владе ћићу ћићићићољ, нека се сами бране од криминалаца.

А, један Ваљеваћ видео ванземаљце како излазе из лећдећећићићу шћанћира, високи су око ћири мејра. Није ћићу ћодбућило неку ћажну, Срби цене само ћићу шћанћир са кашиком и виљућком, ми смо кућићурани свейћи. Жена ћићу Ваљеваћ рекла да је он ћићулоде - шћићу је нормално. Није нормално шћићу - ако су високи ћири мејра - нису анћажовани у коћаркаске клубове "Парћићанзи", или "Ђудноћностћи" - да нас не срамоћиће у ћићу европским шћакмичећићима.

Онда, ћрославићи смо Срейћење ћићу првићићу као Дан државностћи. Ако, и шћреба, славићи смо шће дане државностћи више ћићића, а не знамо ни какав, ни кољика нам је државна. Воде се бесћкрајне дискуснје око нове хћимне, и државних симбола. За хћимну не знам, али симболи шћреба да буду из доба Немањнћа, јер ми нићићића и немамо. А ако се одвојн Црна Гора, ћена нова хћима мољда би ћићићи она песма "Ја у срећу само устћићем..." Додуше, велики број Ђрнћорзача ће, ћићићићу одслући хћимну, рећи - зар сваке сриједе?

Ђочелћком фебруару снћићићу је на снагу нови Закон о сабраћанћу, казне су ћовећане 10 ћићића, као да возачима није довољна казна - оваквн ћићићевн, и оваквн крнчевн од кола. Чаша вињака коћића 9,000, заћићу су возачи прншли на ћићу. Мали Чедо прншао улнћу пред улазак у Скућићићићићу на необележеном месћићу, умесћићо казне - добио своју зебру. Та ћићанлнчка зебра је устћаласала јавностћи без оћићеребе. Прелазе нас уннћира, заћићићу не би и наћољу. Тако је ћрансарнћићно.

М. Ђокић

Дућли ћас

Тамо деведесетнћићу година измакоше нам шћейћх исћоћдо нћоћу - и ови домаћи и они сћоља. Седимо ћићу доле и ћле-далмо у чуду.

Сада нам и једни и дрнћићу пружају руке, не би ли смо се прндоћнћи, или бар мало одлећили заћњнћу од ћода. А, ми к'о ми. Размићљамо да ли да прнхваћићмо једну руку или обе, или да их све заједно оћићерамо у маћићерину, ћа да пробамо ћољако сами да се прндоћннемо на кољена, ћа да снћоћала... Али, окренућемо им лећа, ћа оћейћи моћу да ћићешћу шћейћх, а ми - на главу, или, да им прн наћем прндоћнзаћу какав бесћићностћи не ћадне на ћамейћић!

И шћића сада у снћићацији, када би једни да прнхваћиће оне руке, дрнћићу да седе ћоде су и размићљају, а шћрећи да ћсују и сами устћијају уз сав снћраћнн рнзнк. Тако шћи је коћ нас. Кољико ћоћ се оћићија ћојавн, свака има своје прнсћићалнце.

Савећи, надам се, не очекујећиће, јер, свако за себе, нај-боље зна шћића би шћребало да ураде селекћићорн, мннн-сћићирн, премнћијерн, председнћићићу... Хаваља Ђоћу, свећа ћоћоћо имамо бар у дућлићакћићу. Једно не знамо шћића ћемо да радимо ако нас најуре као вићак. Премијер српскн оно-мад рече, да мноћи сада имају радна месћића, али не и ћо-сао, ћа се ећићо сада, ћосле дуго година кренуло у усклаћивање овнх ћојмова. Велико је сада ћићићање како?

Док је предлоћо ресћићућићураћане у ЕПС-у, за заћић-слене у овом најмаћноћућуннћем предузетћу ваћно за сћићроћу ћословну шћанћу, сви ваћни дећићићу у вези с ћићићу ћојавићи су се срећићном фебруару у "Нећољном шћеле-ћраћу". Не зна се ко им је дао. Само се наслућује. Е, у ћићу наћису се види да су они из "Дилоћићићу и Тућа" исћир-ћалнћу разне крнћовбе; неке мећусобно ћовезали, неке нису. Поједннн кажу, све шћићу ураднће безмало исћићу је оно шћићу су нам већ прнорали '94. и '97. године. Сада сви у шћићу ћледају као у Свейћо ћисмо и мало је коме јасно шћића "иде", а шћића "остћијаје". Мноћи велд да ћићу шћако не може. Не зна се шћачно шћића и заћићићу, али не може!

Ови у Сндикаћићу кажу да они шћамо не знају ни које делове предузетћа да задрже, а које не, али знају да је ова-десетнћак хћлћада - вићак. Пнћијаћу се како је шћићу моћуће. И јесћиће боћами, неки чудан редослед и рачун. Можда и ни-је на одмећи, снћићићу мало на лоћићу и размићлићићу куд" с њом. Велико је шћићу шћерн и досћића изграча. Бројћићейћићу шћићезнма, ћићићићу оннх с рачунима и обрачунима, већ се велики ћнев народа сручићо на ЕПС, али и на властћи. А, можда све шћићу и није случајачно. Можда ће да се однћра "дућлићу ћас". Неће бнћићићу шћешко лоћићу, ћићићићу однћућу у целосћићићу прнбачићићићу на ЕПС. У шћићу комбинаћији, оно с оћићићићићем ће у народу бнћићу чак добро прнћмљено, а властћи може да ћосћићићиће ћоћоћак и убере айлазу.

Али, изгра ћићак не би била изгра, ако се крај зана. Нећо да се ми враћићмо на оно с ћочкећа овоћ назовн ћићанн-ја. Знаћиће, када мало већ размићлићу, ова срећна снћићу-аћија са заћњнћом на ћоду и није шћољко лоћа, кољико се прнча.

Д. Об.

ИЗ ТРАВАРСКЕ РАДИОНИЦЕ РАТОМИРА ЂАЉИЋА

Чудесна моћ коћрнве

После објављивања текста "Живот у дослущу с природом" у листу "ЕПС" (број 332), на адресу наше редакцнје стнгло је више писамн и телефонских познва у којима се наћи читачићићу интересују за благо-творне чајеве и лековите мелеме које већ годинама успешно припрема Ратомнр Ђаљнћ, шећ маћннске раднннице и возног парка "Лнм-ских хндроеклектрана" у Новој Вароши и наш дугогодишнћићу дописник.

Излазећи у сусрет ннћу читачићима, а и свима оним коћи су се већ увернли у моћ елекснра из природе (о чему је и савремена наука дала познтивно мншљење) у овом броју доносимо некољико ресћепата од копрнве из траварске раднннице са Златара Ратомнра Ђаљнћа.

Сок од коћрнве за лечење анемије

Свеж сок од копрнве припрема се тако шћто се листовн потопе у хладну и засољену воду. После три сата, вода се одлнје, а копрнва се испере и одећена самесе на маћинн (за месо), а затнм исцеди сок. То је најбоље урадити у соковннику, мећутнм, ако немате соковннк, можете процедити кроз дуплу газу. Овако добићу тећућнћу пнћи у току дана око 100 грама са мало меда, с тим шћто се ујутру наћнне мора попнћи два ћућљаја сока, а остали део током дана пре јела. Овакав сок се пнће 20 дана.

Течностћу за прнћићићавање крви

У емаћирани суд сипати два лнтра воде за пнће. Набрати једну прегрнћ самнх врховн (прва три-ћетнри листа) младе копрнве и оставнћи да стоји 12 часова у тој води. Након тога процеднћи и пнћи ту воду у току дана место друге воде. Ова кура траје 15 дана у пролеће и 15 дана у јесен.

Чај прнћићић камена у бевннн

На лнтар воде ставнћи 30 грама листа копрнве, 15 грама растнвнћа и 10 грама хаж-

лучке траве. После кувања од 10 мннута, оставн се да течност стоји најмање три сата, па се затнм процеди. Пнће се три пута дневно пре јела по једна шћоља. Овај чај се пнће 32 дана.

Тннћићура код уннћирашћейћу крварења

Узети 1 лнтар јабукове ракије од 50 степени (или 23 града) и у њу ставнћи две прегрнћ свежих листовн копрнве и оставнћи да стоји месец дана уз повремено мућкање. Након тога ракију процеднћи у други суд и пнћи по једну ракијску чашу ујутру и један сат пред спавање. Ова тннћура зауставља успешно сва уннтрашнћа крварења (која настају код чнра и уннтрашнћнх шуљева) и болове у желуцу и цревнма.

Чај прнћићић малокрвностћи и жећићиће

У лнтар бунарске или нећлорисане воде ставнћи 60 грама листа копрнве (само врховн бнљке) и пустићи да врн 15 мннута. Овај чај се кува увече и оставн се да тако преночн. Ујутру се процеди и пнће током дана, уместо воде, заслаћен са медом. Овај чај треба пнћи непрекндно 21 дан.

ВАРНИЦЕ

Ускок

Захваљујући ућићешном днрећићору Ускоковнћу, снћамбена снћићација у ЕПС-у и није ћако лоћа. За само 6 ћоднна "снћекао" Ускок 30 снћамбеннх и ћословних објекта. Снћекао Ускок - на хадјучки начнн.

Ђабе

Један Ирац је узумео маћнну, која прнзводнћи снћурују за цабе. Не бнћу вредело да шћакве маћнне кућнмо, и ћоклонно ћићићоршачнма. Ннћићијама бн и шћаква снћура била скућић!

Ђрунје

Наше ћићићоршаче можемо ћоделнћићи у шћићу ћрунје. Једнн крадоу снћурују, дрнћићу шћиће снћурују, а не ћлаћају, а шћрећи ћлаћају, али оћићућују ЕПС да их оћићкрада, и ћићачка?!

М. Ђокић

ИЗДАЈЕ: ЈП ЕЛЕКТРОПРИВРЕДА СРБИЈЕ
 ● Генералн днрећор проф. др Ђубомнр Гернћ, Београд, Балканска 13 ● Центар за однос с јавноћићу - Момћило Цебаловнћ, днрећор, Царнне Мнлнче 2, тел/факс 011/627-082 ● Мнлдан Вућнћнћ, руковоћићак Службе за нздавачко-ннформатнву делатност, телефон: 011/634-930 ● Главнн и одговорн уредннк Драган Обрадовнћ, заменн главног и одговорног уредннка Мнлан Чолнћ, тел/факс: 011/627-090 ● Редакцнја: Мнлодрас Фнлнповнћ (уредннк дописннчке службе), Слободан Васнћ (уредннк рубрнке), Лазар Бечејан (уредннк посебних нздања), Александр Раднћ, новннар - сарадннк, телефон: 011/627-395 ● Јелена Станојевнћ (техннчки уредннк - лектор) e-mail: list-eps@epc. eps. co. yu www. eps. co. yu
 ● Штампа: Штампарнја "Борба", Београд, Тнраж: 16.800 примерака.

СКИЦА ЗА ПОРТРЕТ МИОДРАГА МАТОВИЋА, ПРАВНИКА И НОВИНАРА У ХЕ "ЕЛЕКТРОМОРАВА"

Оде Мија у моравске врбаке

Дугогодишњи руководилац Опште службе у чачанској "Електроморава" Миодраг Матовић све време своје правничке каријере успешно се бавио и новинарским послом. Написао је на стотине записа и репортажа о људима дилем Србије. Објављивао је у разним новинама, а понајвише у листу "ЕПС". Сада је дошао ред да и о њему неко нешто напише...

Он је то заслужио, а и повод је, мора се признати, велики: 11. XI у 11 сати Миодраг Матовић је као руководилац правне службе у "Електроморава" написао решење о престанку рада Миодрагу Матовићу. Постигнут је висок степен сагласности руководиоца и радника! Мија је сам себе пензионисао, а потом је отишао да обиђе моравске врбаке, о којима је тако често и тако лепо писао.

Рођен је 1937. године у Чачку, док је правни факултет завршио у Београду. Враћа се у Чачак и шездесет и неке оснивач Радио Чачак. Био је в.д. директора и главни и одговорни уредник. У ХЕ "Електроморава" се запослио 1976. године, и до дана данашњег руководио општом и правном службом. Више од две деценије био је дописник листа "ЕПС", и за тај рад добио је низ признања. Захваљујући Мији Матовићу, једном од највреднијих и најактивнијих дописника Радио Београда слушаоци овог медија могли су у јутарњим часовима да чују најразличитије фоно записе о људима и догађајима у Чачку, Горњем Милановцу, Лучанима, Ивањици...

Један је од ретких новинара у Србији који је био дописник сва четири београдска листа из свог завичаја. Писао је, на име, за "Политику", "Борбу", "Вечерње новости" и "Експрес"! Остао је веран "Борби" и "Новостима". Каже да ће писати за њих све "док може перо да држи". Једини је новинар у Чачку, који је својевремено добио највише признање града – Октобарску награду.

У његовом животу било је и других љубави. Фудбал му је био и остао велика опсеција. Играо је фудбал у чачанском "Борцу" пуних 14 година у време Драгослава Шекуларца, а једно време и у "Работничком" из Скопља. Одличан утисак оставио је и као

фудбалер студентске репрезентације Македоније. Било га је свуда, али без свог Чачка и зелених терена није могао. И данас у 64. години понекад пица фудбал. Не баш жестоко, јер га је прошле године дрмнуо инфаркт, па сада игра само колико су му лекари препоручили.

Увек насмејан и ведар: Миодраг Матовић

Велики траг оставио је у раду многих спортских организација. Запамћен је као председник Фудбалског клуба "Борац" и био активан у Фудбалском савезу Србије због чега је добио и високо признање овог савеза. Плакетима и разним дипломама може Мија да излети читаве зидове у својој кући. Ипак, једна му недостаје, а њу је највише заслужио. То је признање за дружељубље. Јер, учествовао је Мија на свим спортским Игрима ЕПС-а од 1976. године као такмичар, као новинар и као уредник бројних спортских билтена који су излазили у време одржавања тих манифестација широм Србије. Сваки тај посао радио је увек наоружан осмехом, простосрдачношћу и леним речима.

Мора се признати да је његов кум био велики визионар кад му је нађено име Миодраг. Време је потврдило да је Мија достојан и драг човек.

М. Бокић

ТРАГОМ ХОБИЈА ЈУГОСЛАВА МИЛЕТИЋА

Рејски и изузетни рударски жетони

Југослав Милетић, који више од две деценије ради у Руднику "Рембас" у Ресавици, шери да једини у Србији поседује фототографију, која је снимљена 1934. године у Равној Реци. На њој се виде рудари у жалости (са посмртним вешцем у рукама), неосредно после убиства краља

Месинџани жетони из Бољовине

Александара Карађорђевића у Марсељу. Тачније, у његовој бољовинској колекцији разгледница и фототографија из рударског живота, постоје многа рејска и аутоматична сведочанства.

У нумизматичким круговима Србије, Југослав Милетић је познат као изузетно вредан колекционар и као предузимљив председник првог одбора Српског нумизматичког друштва "Идиум" са седиштем у Ресавици. Овај одборник, за крајко време, добио је преко 40 чланова са подручја Десетишоваца, Бурије, Парашина, Јагодине и Ресавице.

Посебно је занимљива његова колекција рударских (месинџани) жетона, који су некада имали новчану вредност, а издавали су их власници рудника између два светска рата. Наиме, један део зараде рудари су добијали у жетонима, којима су, само у рудницама и капишницама власника рудника, могли да пазаре разне пошрепашине и прехрамбене производе.

У шир колекцији налазе се жетони из давно зашореног рудника у Сисевцу (код Савског рудника) из Косијоца, "Боговине", "Рембаса"... Међу њима су и највише вредни "шапшузи", који су иако имали новчану вредност, а ипак су у великом броју за пошребе појединих приватних рудника у Србији.

У скупању врло рејских рударских жетона – каже Милетић – највише ме је подстакло и поддржао господин Ранко Мандић, један од највећих нумизматичара у Европи, иначе дугогодишњи председник Српског нумизматичког друштва и аутор недавно штампаног каталога "Жетони југословенске земаља".

Жетони из Рембаса

Марљиви колекционар "свега што сведочи о развоју и историји рударства у подручју Ресаве" данас ради у лампари "Рембаса" у Ресавици. Некада је радио у јамском транспорту као возач, све док се 1997. године није повратио на посао и постојао инвазивни III катархорије. Исте године захватила га је колекционарска стравичност и за крајко време постојао је један од најактивнијих чланова Српског нумизматичког друштва. О томе сведоче и безбројне награде.

С. Васић

У ПОЗАДИНИ ЈЕДНЕ ВИШЕМИЛИОНСКЕ УШТЕДЕ У ЈП ЕД НИШ

"Доктор" за електрику

Велизар Миленковић најпрви специјалне алате за поправку трансформатора чиме је уштеђено око два милиона динара. – Само на ремонту прекидача за трафостанице уштеди се годишње око три милиона динара

Током прошле године откривено је да два трансформатора у нишким трафостаницама испуштају уље. Одмах су позвани стручњаци "Минела" из Ришља, који су на лицу места установили да ће поправка ових трансформатора, заједно са транспортом, коштати око два милиона динара. За одговорне људе нишке Електродистрибуције било је готово неозбиљно да пронађу толике паре, па су настали тешки и мучни дани. И ко зна колико би ти дани трајали, да се неко није сетно висококвалификованог електроинтера Велизара Миленковића, пословође у Радној јединици за одржавање трафостаница 110 и 35 киловолти при ЈП ЕД Ниш и сугерисао да "једино Велизар, својим

Велизар Миленковић ремонтује прекидач

златним рукама, може да спасе ствар".

Већ сутрадан, искусни електроинтер, снимио је ситуацију. Размишљао је два дана, а онда је затражио да му се – према сачињеној спецификацији – обезбеди материјал и услови за прављење специјалног алата. Кад је алат био готов, приступило се заваривању трансформатора.

Посао је, захваљујући унутршњим и сталном присуству конструктора алата, обављен брже него што су највећи оптимисти очекивали. Тако је уштеђено око два милиона динара и тако се показало да за "мајстора над мајсторима" не постоје никакве препреке и тајне у послу.

– Велизар је чудо од мајстора! – каже са нескривеним уважавањем електроинтер Драган Станковић, руководилац Радне јединице за одржавање трафостаница у саставу ЈП ЕД Ниш. – А чудо је зато што он није само ВКВ електроинтер, већ је подједнако добар бравар, механичар, заваривач, електричар... Он припада оној, истини, све ређејој мајсторској, који познају тајне неколико заната, па човек никада није сигуран којом вештином боље барата.

Велизар Миленковића затекли смо у радионици, где уз помоћ знатно млађег електроинтера за мреже и

постројења Дејана Живковића, обавља ремонт прекидача трафостанице из Пирота.

– Годишње обавимо петнаестак ремонта прекидача и око 600 разних интервенција приликом ревизија трафостаница на читавом конзумном подручју ЈП ЕД Ниш, од Пирота, преко Ниша, до Прокупља – објашњава Миленковић делокруг рада ове малобројне

Драган Станковић у радионици где се највише уштеди

радне јединице од свега 7 извршилаца. – Поред разних послова на одржавању, ремонту и ревизији дистрибутивних објеката, посебно смо се специјализовали за ремонт прекидача и растављања струјних и нисковолтских трансформатора, као и одржавање акумулаторских батерија.

Ремонтовање прекидача у сопственој режиди доноси огромне уштеде. Јер, треба знати, да стручњаци "Минела" за најобичнији "преглед" прекидача узимају просечно 10 одсто од његове вредности, док за озбиљнији ремонт знају да наплате и 50 до 70 одсто од вредности прекидача.

Споменути прекидач из Пирота (са ознаком ПУ 35/12), који је почетком фебруара ремонтовао у Нишу, коштао је, према ценама из прошле године, око 500.000 динара. Да је којим случајем отишао на ремонтовање у "Минел", они би то наплатили преко 250.000 динара. Овако, прекидач је завршио у нишкој радионици, где га је прегледала и успешно ремонтвала "честа мала, али одабрана", на чијем се челу налази "доктор за електрику" Велизар Миленковић и предузимљиви руководилац Радне јединице Драган Станковић.

– Само на ремонтовању прекидача овде годишње се уштеди око три милиона динара – са нескривеним поносом истиче Драган Станковић.

Када овом дојемо и оних два милиона, што их је својим специјалним алатима прештедео Велизар Миленковић, онда прича о штедњи малољудне Радне јединице за одржавање трафостаница у Нишу добија готово нестварне димензије.

С. Р